

Puhutaan seksistä.
Kirjallisuuskatsaus nuorten seksuaalisuuteen
liittyvästä osaamisesta

Mari Palola

2021 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Puhutaan seksistä. Kirjallisuuskatsaus nuorten seksuaalisuuteen
liittyvästä osaamisesta**

Mari Palola
Sairaanhoidajakoulutus
Opinnäytetyö
Joulukuu, 2021

Mari Palola

Puhutaan seksistä. Kirjallisuuskatsaus nuorten seksuaalisuuteen liittyvästä osaamisesta

Vuosi

2021

Sivumäärä

37

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa, jota voidaan hyödyntää nuorten seksuaaliterveyden edistämiseksi. Tarkoituksena oli koota ajankohtaista, tutkittua tietoa suomalaisten nuorten seksuaalisuuteen liittyvästä osaamisesta. Teoreettisessa viitekehyksessä käsiteltiin seksuaalisuutta ja seksuaaliterveyttä, seksuaalioikeuksia, seksuaalista kehitystä nuoruusiässä, sukupuoli-identiteettiä ja seksuaalista suuntautumista, sekä nuorten seksuaaliterveyden edistämisen sisältöjä.

Opinnäytetyö toteutettiin kuvailevana kirjallisuuskatsauksena, jossa tarkasteltiin viimeisen viiden vuoden sisällä tehtyjä, nuorten seksuaaliseen toimijuuteen ja asenteisiin liittyviä alkuperäistutkimuksia. Aineiston haku tehtiin pääasiassa sähköisissä tietokannoissa, hyödyntäen systemaattisen haun menetelmää. Mukaan valikoitui kuusi tutkimusta, joista tehtiin induktiivinen sisällönanalyysi.

Tuloksissa pääteemoiksi nousi seksuaalioikeuksien osaaminen, vastuullisen seksuaalikäyttäytymisen osaaminen, sekä häirintäkokemukset ja turvataitojen osaaminen, jotka muodostuivat alaluokista omaehtoinen seksuaalisuuden toteuttaminen, seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuuden kunnioittaminen, seksitautien ja raskauden ehkäisyyn liittyvä osaaminen, puhumisen taidot ja seksuaaliselta häirinnältä suojautuminen. Näitä alaluokkia käsiteltiin tuloksissa. Tulokset osoittavat nuorilla olevan seksuaalisuuteen liittyviä tietoja ja taitoja, mutta myös osaamiseen liittyviä puutteita. Nuorten seksuaalisuuteen liittyvät asenteet vaikuttavat olevan pääosin myönteisiä ja suhtautuminen seksuaalisuuteen uteliasta. Nuorten puhumisen taitoja tulisi vahvistaa vastuullisen seksuaalikäyttäytymisen lisäämiseksi. Jatkossa olisi hyödyllistä selvittää laajemmin nuorten seksuaalista toimijuutta laadullisilla, nuorille suunnatuilla kyselytutkimuksilla.

Asiasanat: seksi, seksuaalisuus, nuoret, seksuaaliterveys, seksuaalikäyttäytyminen

Mari Palola

Let's talk about sex. Literature review of young people's competence related to sexuality

Year

2021

Pages

37

The target of this thesis was to produce information that can be used to promote the sexual health of young people. The purpose was to compile current researched data on Finnish adolescent competences related to sexuality. The theoretical framework was built upon sexuality and sexual health, sexual rights, sexual development of adolescence, gender identity, sexual orientation and the contents of sexual health promotion.

This Bachelor's thesis was carried out as a literature review that observes original research from the last five years about young people's sexual agency and attitudes. Material was sourced mainly from online databases utilizing a systematic search method. Six studies were selected and analyzed using inductive content analysis.

The key themes present within the studies were knowledge of sexual rights, knowledge of responsible sexual behavior, experiences of sexual harassment and the preventative measures individuals undertake to prevent such harassment. Subcategories derived from those key themes were voluntary realization of sexuality, respect for sexuality and gender diversity, skills related to the prevention of sexually transmitted diseases and pregnancy, speaking skills and protection against sexual harassment. The conclusions of this study focus primarily on these subcategories. The results show that young people have knowledge and skills related to sexuality but also competence shortcomings. Adolescent attitudes towards sexuality appear to be generally positive and curious. Young people's speaking skills should be strengthened to increase responsible sexual behavior. It would be useful to further investigate adolescent sexual agency, perhaps by utilizing a qualitative survey targeted towards a focus group of young individuals.

Keywords: sex, sexuality, young people, sexual health, sexual behavior

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Seksuaalisuus ja seksuaaliterveys	8
3	Seksuaalinen kehitys nuoruusiässä.....	9
3.1	Nuoren fyysinen ja emotionaalinen kehitys	10
3.2	Seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuoli-identiteetti.....	10
3.3	Nuorten seksuaaliterveyden edistäminen.....	11
4	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymys	13
5	Kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä	13
5.1	Aineiston kokoaminen	14
5.2	Aineiston analyysi	15
6	Kirjallisuuskatsauksen tulokset.....	18
6.1	Seksuaalioikeuksien osaaminen	19
6.1.1	Omaehtoinen seksuaalisuuden toteuttaminen ja seksuaalisuuden ilmaiseminen.....	20
6.1.2	Seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuuden kunnioittaminen.....	22
6.2	Vastuullisen seksuaalikäyttäytymisen osaaminen	23
6.2.1	Seksitautien ja raskauden ehkäisyyn liittyvä osaaminen.....	23
6.2.2	Puhumisen taidot	24
6.3	Häirintäkokemukset ja turvataitojen osaaminen	24
6.3.1	Seksuaaliseen häirinnän ja seksiin painostamisen tunnistaminen	24
6.3.2	Seksuaaliselta häirinnältä suojautuminen.....	25
7	Pohdinta	26
7.1	Tulosten tarkastelu	26
7.2	Tulosten hyödynnettävyys työelämässä.....	28
7.3	Johtopäätökset ja jatkotutkimusehdotukset	29
7.4	Eettisyys ja luotettavuus	30
	Lähteet.....	32
	Kuviot	36
	Taulukot	36
	Liitteet	37

1 Johdanto

Seksuaalisuus ja seksuaalinen hyvinvointi ovat olennainen osa ihmisen kokonaisvaltaista terveyttä ja hyvinvointia. Hyvän seksuaaliterveyden saavuttaminen edellyttää myönteistä ja kunnioittavaa suhtautumista seksuaalisuuteen, kattavan ja laadukkaan tiedon saamista seksuaalisuudesta ja seksiin liittyvistä riskeistä, mahdollisuutta kasvaa ympäristössä, joka tukee seksuaalista kehitystä ja mahdollisuutta saada ikätasoisia seksuaalikasvatusta. (WHO 2021a.) Seksuaalioikeuksiin kuuluu vapaus toteuttaa omaa seksuaalisuutta itselle sopivalla tavalla sekä toisten seksuaalioikeuksien kunnioittaminen. Perusoikeuksiin kuuluvat seksuaalioikeudet taataan kansainvälisissä sopimuksissa. (THL 2021.) Seksi on todettu terveyttä edistäväksi toiminnaksi monissa tutkimuksissa, mutta siihen voi liittyä myös terveydellisiä riskejä. Seksuaalikasvatuksen standardeissa määritellään mitä tietoa ja minkälaisia taitoja nuorelle eri ikävaiheissa tulisi opettaa, jotta nuori oppisi suhtautumaan seksuaalisuuteen myönteisesti ja toimimaan vastuullisesti. (THL 2010.)

Tehtyjen tutkimusten perusteella nuoret tarvitsevat oikeaan tietoon pohjautuvaa seksuaalikasvatusta tämän päivän informaationtäyteisessä ympäristössä. Monet yhteiskunnalliset tekijät, kuten media, monikulttuurisuus ja eriarvoistuminen voivat vaikuttaa seksuaaliterveyteen. Nuorten seksuaalikasvatuksen tulisi vastata nykypäivää ja auttaa nuorta ymmärtämään omia tarpeitaan, toiveitaan ja huoliaan, sekä arvostamaan itseään. Nuorten tulisi saada yhdenvertaista tietoa seksuaalisuudesta riippumatta siitä mihin väestöryhmään kuuluvat. (Halonen & Kuortti 2018.)

Tämän opinnäytetyön aiheena on nuorten seksuaaliterveys ja nuorten seksuaalisuuteen liittyvät osaamistarpeet. EU-direktiivin mukaisten Yleissairaanhoidajan (180 op) osaamisvaatimusten 2019 (Savonia 2020) mukaan sairaanhoidajan tulee osata edistää asiakkaan ja potilaan seksuaaliterveyttä. Ammattilaisten lähestymistapa nuorten seksuaalisuuteen on ollut varsin kielteinen ja keskittynyt seksuaalisuuteen liittyviin ongelmiin ja riskeihin sekä niiden ennaltaehkäisyyn. Myönteisen lähestymistavan on todettu olevan seksuaaliterveyden edistämisen kannalta tehokkaampi tapa vaikuttaa nuorten seksuaalikäyttäytymiseen toivotulla tavalla. Positiivisen lähestymistavan kautta nuoret voivat saada paremmin heille merkityksellistä ja kiinnostavaa tietoa. (THL 2010, 8.)

Aihe valittiin, koska se on tärkeä sairaanhoitajien osaamisen- ja seksuaaliterveyspalvelujen kehittämisen kannalta. Ikäryhmäksi valikoitui teini-ikäiset, koska tässä ikävaiheessa nuoren seksuaalinen kehitys kiihtyy ja seksuaaliterveyteen ja seksuaalikäyttäytymiseen liittyvä tiedon ja taitojen tarve korostuu.

2 Seksuaalisuus ja seksuaaliterveys

THL:n (2020) määritelmän mukaan seksuaalisuutta on seksuaalinen suuntautuminen, erotiikka, mielihyvä, intiimit suhteet, lisääntyminen, sukupuoli, sukupuoli-identiteetti ja sukupuoliroolit. Seksuaalisuuden kokemisella ja ilmenemismuodoillamuodoilla tarkoitetaan seksuaalisia ajatuksia, seksifantasioita, haluja, seksiin liittyviä uskomuksia ja asenteita, seksuaalista käyttäytymistä ja seksuaalisuuden harjoittamista sekä seksuaalisia suhteita ja rooleja. Vaikka nämä määritellään kuuluvaksi seksuaalisuuden ja seksuaalisuuden kokemisen käsitteisiin, kaikki yksilöt eivät koe tai ilmennä kaikkia osa-alueita. Seksuaalisuus on tärkeä osa ihmisyyttä ja kuuluu kaikkiin ikävaiheisiin läpi elämän. Seksin harrastamisen tavoitteena yksin, toisen tai toisten kanssa, on seksuaalisen mielihyvän tuottaminen ja kokeminen. (Brusila 2020.) Yksilön käsitys seksuaalisuudesta muodostuu perhetaustan, ikätovereiden, seksuaalikasvatuksen, autoerotismin ja ensimmäisten seksuaalikokemusten vaikutuksesta (THL 2010, 23).

Seksuaaliterveys on ihmisen kokonaisvaltainen seksuaalisuuteen liittyvä hyvinvoinnin tila, jonka edellytyksenä on positiivinen ja kunnioittava käsitys seksuaalisuudesta ja seksuaalisuhteista. Hyvän seksuaali- ja lisääntymisterveyden omaava ihminen kykenee nauttimaan seksuaalisista suhteista kaikkia osapuolia tyydyttävällä tavalla, eikä joudu altistumaan seksuaaliselle kaltoinkohtelulle. Hyvän seksuaaliterveyden saavuttaminen riippuu mahdollisuudesta saada kattavasti laadukasta tietoa seksuaalisuudesta ja seksistä, sekä mahdollisuudesta elää seksuaaliterveyttä edistävässä ja vahvistavassa ympäristössä. Hyvään seksuaaliterveyteen sisältyy myös tiedot seksuaaliseen toimintaan liittyvistä riskeistä. Seksuaaliterveys ja sen sisältämä problematiikka kattaa seksuaalisen suuntautumisen, sukupuoli-identiteetin, seksuaalisuuden ilmenemisen, ihmissuhteet ja nautinnon. (WHO 2021b.) Yksilön kokemus seksuaalisesta hyvinvoinnista on henkilökohtainen ja elämäntilanteesta riippuvainen (Santalahti 2018). Oma henkilökohtainen historia vaikuttaa toimivien vuorovaikutustaitojen kehittymiseen, joilla on seksuaalielämän ja seksuaaliterveyden kannalta tärkeä rooli (THL 2010, 23). Seksuaalisuuden puheeksi ottaminen ja seksuaalineuvonnan, -ohjauksen ja -kasvatuksen antaminen kuuluu kaikille sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille asiakkaita tai potilaita kohdatessaan. Seksuaaliterveyden ongelmat ovat usein yhteydessä muihin terveyden tai hyvinvoinnin ongelmiin. (Jouhki, Sinisaari-Eskelinen, Tervo & Väisälä 2016, 289-290.)

Seksuaalioikeuksilla ja niiden toteutumisella on olennainen merkitys hyvää seksuaalista terveyttä tavoiteltaessa. Seksuaalioikeuksilla tarkoitetaan yksilön oikeutta vapaasti päättää omaan seksuaalisuuteensa liittyvistä asioista. Seksuaaliterveyden maailmanjärjestö on laatinut seksuaalioikeuksien julistuksen, jossa seksuaalioikeuksien todetaan olevan osa seksuaalisuutta koskevia ihmisoikeuksia. (WAS 2014.) Seksuaalioikeuksiin kuuluu paras mahdollinen saavutettavissa oleva seksuaaliterveys, oikeus seksuaaliseen nautintoon, oikeus seksuaali- ja lisääntymisterveyden palveluihin, oikeus etsiä, vastaanottaa ja saada seksuaalisuuteen

liittyvää tietoa, oikeus seksuaalikasvatukseen, oikeus keholliseen koskemattomuuteen, oikeus olla vapaa seksuaaliselta kaltoinkohtelulta, oikeus vapaaseen kumppanin valintaan, oikeus päättää omasta seksuaalikäyttäytymisestä toisten seksuaalioikeudet huomioon ottaen, oikeus päättää lasten hankinnasta, oikeus syrjimättömyyteen ja tasa-arvoon kulttuuritaustasta, ihonväristä, sukupuolesta, vammaisuudesta, seksuaalisesta suuntautumisesta tai sukupuoli-identiteetistä riippumatta ja oikeus vaikuttaa seksuaalioikeuksien toteutumiseen. Seksuaalioikeudet sisältävät myös jokaisen velvollisuuden kunnioittaa muiden seksuaalioikeuksia, sekä valtion vastuun seksuaalioikeuksien turvaamisesta lainsäädännöllä ja vastuun puuttua oikeuksien loukkaamisiin. (WAS 2014; WHO 2021c.)

3 Seksuaalinen kehitys nuoruusiässä

Nuorisolain mukaan (1285/2016) nuori on alle 29-vuotias. WHO:n (2021a) määritelmän mukaan nuorella tarkoitetaan 10-24-vuotiasta ja nuoruudella tarkoitetaan aikaa, joka sijoittuu 15:stä ikävuodesta 24:ään vuoteen. Tässä opinnäytetyössä nuoruudella ja nuorilla tarkoitetaan 13-19-vuotiaita ja keskitytään tämän ikäryhmän seksuaalisuuteen. Nuoruuden keskeisimmät kehitystehtävät ovat vanhemmista irtautuminen ja itsenäistyminen, murrosiän fyysisiin ja psyykkisiin muutoksiin sopeutuminen, seksuaalisen identiteetin omaksuminen ja aikuisen persoonallisuuden löytäminen. Seksin harrastamiseen liittyvät asiat kiinnostavat nuorta erityisesti, kuten kuinka se tapahtuu, mitä tunteita se aiheuttaa ja mitä riskejä siihen liittyy. (Brusila 2020; Santalahti 2018.)

Seksuaalisen identiteetin ja sukupuoli-identiteetin muotoutuminen saattaa olla nuorelle hämentävää. Oman seksuaalisuuden tai seksuaali-identiteetin etsiminen voi saada nuoren hakemaan kokemuksia erilaisista ihmissuhteista ja seksuaalisista kokemuksista tai rooleista. Oman ikäisensä kumppanin kanssa nuori voi tutustua omaan ja toisen seksuaalisuuteen turvallisesti silloin, kun hän osaa asettaa omat rajat ja olla suostumatta seksuaalisiin tekoihin, joihin ei ole vielä valmis. Henkisen kehityksen kannalta liian nuorena aloitetut seksikokeilut voivat vaarantaa nuoren seksuaalisen kehityksen. (Brusila 2020; Santalahti 2018.) Siirtymävaiheen kokemukset vaikuttavat nuoren minäkuvaan ja uskomuksiin itsestä ja omista kyvyistä. Kokemukset voivat toimia nuoren voimaantumista estävinä tai edistävinä seikkoina. Haavoittavat kokemukset saattavat käynnistää kielteisen kehän, haavoittuvuus lisääntyy, itsetunto heikkenee ja kaltoinkohtelulle altistumisen riski lisääntyy. Seurauksena voi olla sosiaalista vetäytymistä, yksinäisyyden tunteen lisääntyminen ja masentuneisuus. Positiiviset onnistumisen kokemukset voivat auttaa katkaisemaan kielteisyyskehän kierteen. (Aaltonen 2012, 13.)

3.1 Nuoren fyysinen ja emotionaalinen kehitys

Murrosikää kuvataan siirtymävaiheeksi lapsuudesta aikuisuuteen. Varhaispuberteetin ja puberteetin katsotaan sijoittuvan noin 10-15 ikävuoden välille, jolloin sukupuolihormonien tuotanto alkaa kiihtyä. Siitä seuraavia kehon fyysisiä muutoksia on rintojen kehitys, pituuskasvu, kives-ten ja peniksen kasvaminen sekä kainalo- ja häpykarvoituksen ilmestyminen. Sukukypsyydestä kertoo tytöillä kuukautisten alkaminen ja pojilla ejakulaatio. Emotionaalisiin muutoksiin kuuluu muun muassa näkemysten ja käyttäytymisen muuttuminen, mielialavaihtelut, seksuaalisuudesta kiinnostuminen, seksuaalisen minäkuvan kehittyminen, seurustelusta kiinnostuminen ja ihastumisen tai rakastumisen kokemukset. Nuorella voi olla seksuaalifantasioita ja masturbaatio voi lisääntyä. Tämä kognitiivinen kehitysvaihe myös edesauttaa nuorta ottamaan vastaan seksuaalisuuteen liittyvää tietoa. (THL 2010, 26-27.)

Murrosiässä nuori kohtaa monia kasvuun ja kehitykseen liittyviä haasteita, jotka vaikuttavat mieleen ja tunteisiin. Kehon ja psyyken kehitys kohti aikuisuutta tapahtuvat eri tahdissa, henkinen kehityksen ollessa fyysistä kehitystä hitaampaa. Murrosiän muutokset ovat yksilöllisiä, ja oman seksuaalisuuden ja kehonkuvan tarkastelu ja vertailu ikätovereihin voi aiheuttaa ahdistusta. Nuoresta voi tuntua että olisi tärkeää olla samankaltainen kuin muut ikätoverit, mutta muutokset eivät tapahdu kaikilla samaan aikaan ja samassa järjestyksessä. Mieli sekä tunteet ja keho ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. (Santalahti 2018.)

Noin 16 ikävuoden jälkeen nuoresta alkaa yleensä tulla itsenäisempi ja hän ottaa enemmän etäisyyttä vanhempiinsa. Nuori alkaa kokeilemaan seurustelua ja hankkimaan seksuaalisia kokemuksia, ja oma seksuaalinen suuntautuminen voi olla jo selvempää. Suhteet lisäävät kokemusta vuorovaikutuksesta, kuten neuvottelutaitoja, viestintää ja omien rajojen ja toiveiden esille tuomista. (THL 2010, 27.)

3.2 Seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuoli-identiteetti

Seksuaalisella suuntautumisella tarkoitetaan ominaisuutta, joka määrittää sen keneen ihastutaan, rakastutaan ja tunnetaan emotionaalista tai seksuaalista vetoa. Heteroseksuaaliksi kutsutaan henkilöä, joka tuntee vetoa eri sukupuoliseen kuin mitä on itse, nainen mieheen tai mies naiseen. Homoseksuaalisesti suuntautuneen kiinnostus kohdistuu samaa sukupuolta olevaan. Biseksuaali voi ihastua ja kokea vetoa sekä naisiin, että miehiin, omasta sukupuolesta riippumatta. Panseksuaalisesti suuntautuneelle kiinnostuksen kohteen sukupuoli on merkityksetön. Queer-identiteetin omaavat ihmiset eivät määrittele omaa seksuaalisuuttaan ollenkaan, tämä voi kertoa seksuaalisen suuntautumisen määrittelyn mielekkyyden kyseenalaistamisesta, tai siitä että on epävarma omasta seksuaalisesta suuntautumisestaan. Aseksuaali ei tunne seksuaalista vetoa, mutta voi siitä huolimatta ihastua. Aseksuaali voi myös olla homo-, bi-, pan-, tai heteroseksuaalisesti suuntautunut. Seksuaalinen suuntautuminen alkaa usein

hahmottua murrosiässä, mutta toisaalta joillekin se voi olla selvää jo varhaisesta lapsuudesta lähtien. (THL 2020.)

Sukupuoli-identiteetillä tarkoitetaan yksilön tapaa kokea oma sukupuolisuus. Kun henkilön syntymässä määritelty nais- tai miessukupuoli vastaa hänen omaa sukupuoli-identiteettiään, kutsutaan tätä cissukupuoliseksi. Sukupuolivähemmistöihin katsotaan kuuluvan kaikki muut kuin cissukupuoliset, eli henkilöt, joiden biologisen sukupuolen ja koetun sukupuoli-identiteetin välillä on ristiriita. Trans-sukupuolisen syntymässä määritelty eli biologinen sukupuoli ei vastaa sukupuoli-identiteettiä. Kehon sukupuolipiirteiden ollessa moniselitteiset, on henkilö intersukupuolinen. Sukupuoli-identiteetiltään muunsukupuolinen ei koe olevansa nainen eikä mies, vaan esimerkiksi sukupuoleton, sukupuolirajat ylittävä, sukupuolirajojen ulkopuolella oleva tai monisukupuolinen. (THL 2020.)

Listaus seksuaalisista suuntautumisista ja sukupuoli-identiteetistä ei ole kattava. Jokaisella on oikeus määritellä nämä asiat itse. Seksuaalisen moninaisuuden ja sukupuolen moninaisuuden sekä niiden itsemäärittelyoikeuden kunnioittaminen ja hyväksyminen on tärkeää.

3.3 Nuorten seksuaaliterveyden edistäminen

Nuoren parhaan mahdollisen seksuaaliterveyden toteutuminen on kiinni useista eri tekijöistä, niistä merkittävimpiä on nuorille suunnatut helposti tavoitettavat terveyspalvelut ja oikeisiin kysymyksiin vastaava seksuaalikasvatus. Esimerkiksi teiniraskauksien, raskaudenkeskeytysten ja seksitautien tilastollisia määriä voidaan käyttää seksuaaliterveyden mittareina (Santalahti 2018). Nuori tarvitsee tietoa seksuaalisuudesta myönteisenä ja nautinnollisena asiana, mutta myös vastuullisesta seksuaalikäyttäytymisestä ja seksiin liittyvistä riskeistä. Seksuaalikasvatuksen on vastattava ikätasoa ja oltava oikein kohdennettua. Nuoren on opittava suojaamaan omia ja muiden seksuaalioikeuksia. (Santalahti 2018.) Tärkeä osa seksuaalikasvatusta on turvataitojen opettaminen nuorille. Turvataitokasvatuksella pyritään nuorten seksuaalioikeuksien tietouden lisäämiseen, omien voimavarojen vahvistamiseen ja tunnetaitojen kehittämiseen. Sen avulla nuori voi oppia paremmin hahmottamaan omia rajojaan, puolustamaan itseään häirinnältä, väkivallalta ja seksuaaliselta kaltoinkohtelulta, sekä kunnioittamaan toisten asettamia rajoja. Nuoren on ymmärrettävä mitä hyvään parisuhteeseen kuuluu ja mikä on ero normaalin ja epänormaalin suhteen välillä oppiakseen tunnistamaan väkivallan eri muotoja pari- ja seurustelusuhteessa. (Aaltonen 2012, 13.)

Terveydenhuoltolain (1326/2010) 3 luvun §16 mukaan seksuaalineuvonta on integroitava osaksi neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluita. Kansainvälisesti tehdyn vertailun perusteella nuorten seksuaaliterveyttä voidaan edistää tehokkaimmin, kun nuorille tarjottava palvelu on koulun yhteydessä (Bildjuschkin ym. 2016). Seksuaaliterveyden edistämiseen kouluterveydenhuollossa ja neuvolassa sisältyy neuvonta seksuaalisuuteen ja parisuhteeseen liittyvissä asioissa, hedelmättömyyden ehkäisy, seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuuden

hyväksyminen, ei toivottujen raskauksien- ja seksitautien ehkäisyyn liittyvä ohjaus ja seksuaaliväkivallan ehkäisy (Sosiaali- ja terveysministeriö 2021; Sannisto 2011). Perusopetuksen opetussuunnitelmassa (OPS 2014, 400) yläkoulun seksuaaliterveyden opetus sisältyy terveystiedon oppiaineeseen. Sisältöön kuuluu perehtyminen seksuaalisuuteen, seksuaaliterveyden osa-alueisiin ja seksuaalisen kehityksen monimuotoisuuteen. Edelleen kuitenkin esimerkiksi yläkoulun terveystiedon oppimateriaalien seksuaalikasvatuksen aihepiireissä heteronormatiivisuuden oletukset nousevat esille. Sukupuolta ja ehkäisyyn liittyviä asioita käsitellään enimmäkseen kaksijakoiseen sukupuolijärjestelmään perustuen ja seksuaalista kanssakäymistä pääasiallisesti heteroseksuaalisesta näkökulmasta. (Haatanen 2017; Pakarinen 2019.)

Seksuaalikasvatus on koko elämän läpi jatkuva prosessi. Seksuaalikasvatuksen tulee olla ikätasoista ja huomioida kehitys- ja käsitystaso. Nuorten seksuaalikasvatuksen tavoitteena on seksuaalisuuden kehittymisen tukeminen. Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa- asiakirja määrittelee ikäryhmittäin mitä seksuaalisuuteen, seksuaaliterveyteen ja seksuaaliseen hyvinvointiin liittyviä tietoja, taitoja ja asenteita lapselle ja nuorelle missäkin ikävaiheessa on seksuaalikasvatuksessa opetettava. Nuorilla näiden taitojen pääaiheisiin kuuluu mm. vastuulliset tietoon pohjautuvat seksuaalikäyttäytymisen valinnat ja päätökset, taito keskustella ja neuvotella suhteista, tunteista ja seksin harrastamisen- tai harrastamatta jättämisen syistä sekä muista vaikeista aiheista sekä erilaisten tunteiden käsittelyn taidot, oman kehon hyväksyntä, oman seksuaalisen suuntautumisen avoin tunnustaminen, omien ja muiden seksuaalioikeuksien kunnioittaminen, itsensä puolustaminen seksuaaliselta häirinnältä ja eron tunnistaminen median välittämän seksuaalisen sisällön ja tosielämän välillä. (THL 2010, 48-54.)

Nuorta on opetettava kumppanin ja seksuaalisen käyttäytymisen suhteen ratkaisuisaan pohtimaan niiden seurausten hyviä ja huonoja puolia, ja nauttimaan seksuaalisuudesta vastuullisesti. Vastuullisuuden osaamisen taitoihin kuuluu ehkäisyn hankkiminen, ehkäisymenetelmien tunteminen ja valitun menetelmän oikeanlainen käyttö, ehkäisystä keskusteleminen, seksitautien oireiden tunteminen ja raskauden merkkien tunnistaminen, sekä avun pyytäminen tarvittaessa. Seksuaalikasvatuksen standardien mukaan nuorta on autettava omaksumaan myönteinen asenne seksuaalisuuteen ja seksuaaliseen nautintoon, erilaisten seksuaali-identiteettien ja seksuaalisten suuntautumisten hyväksyntään, muuttamaan mahdollisia kielteisiä asenteita homoseksuaalisuutta kohtaan, hyväksymään ihmisten erilaisia tunteita ja niihin vaikuttavia taustatekijöitä kuten kulttuurisia eroja, hyväksymään ja arvostamaan ihmisten erilaisia fyysisiä ominaisuuksia, ymmärtämään suhteissa osapuolten yhteinen vastuu terveydestä ja hyvinvoinnista ja ymmärtämään vastuunsa seksitautien ja raskauden ehkäisystä. Sisällöissä mainitaan useimpien pääaiheiden alla keskustelu- ja neuvottelutaidoista, joita nuorille kyseisiin aiheisiin liittyen tulee opettaa. (THL 2010, 48-54.)

Monet kolmannen sektorin toimijat, kuten Tyttöjen talo, Poikien talo, MLL, Pelastakaa lapset ja Väestöliitto, tarjoavat nuorille maksutta tukea ja ohjausta mm. seksuaaliterveyden

teemoihin liittyvissä asioissa. Näistä kolmannen sektorin toimijoista esimerkiksi väestöliitto tarjoaa alle 20-vuotiaille nuorille maksutonta seksuaalineuvontaa ja seksuaaliterapeutin palveluja verkossa ja puhelimitse, sekä vertaistukea ryhmächatissa. Väestöliiton verkkosivuilta löytyy myös erityisesti nuorille suunnattuja seksuaalisuuteen liittyviä artikkeleita, videoita, luentoja ja nettitestejä. (Väestöliitto 2021.)

Useat tekijät jo lapsuudesta lähtien vaikuttavat nuoren seksuaaliterveyteen ja seksuaaliterveyden kehittymiseen. Lapsuudessa syntynyt negatiivinen kehonkuva, huono itsetunto tai itseen kohdistuva arvostuksen puute uhkaavat hyvän seksuaaliterveyden perustan kehittymistä. Seksuaalisuuteen liittyvät asenteet ja seksuaalisuuden kokeminen muodostuvat vuorovaikutussuhteissa toisiin ihmisiin. Nuoret omaksuvat heitä hyödyttäviä asenteita ryhmässä, mutta asenteiden syntymiseen vaikuttaa myös esimerkiksi mainonta, media, porno ja seksuaalikasvatus. (Santalahti 2018.) Nuorilla on tarve saada seksiin ja seksuaalisuuteen liittyvää tietoa. Jos seksuaalikasvatus on puutteellista, tai se ei vastaa nuoren tiedontarpeeseen, hän päätyy helposti hakemaan kaipaamaansa tietoa ja vastauksia esimerkiksi mediasta ja pornosta. Tietojen ja seksitaitojen etsiminen pornosta saattaa tutkimusten mukaan olla uhka nuoren seksuaaliterveydelle, sillä se voi heikentää nuoren itsetuntoa ja lisätä ulkonäköpaineita. (Halonen & Kuortti 2018.) Nuoren seksuaalisuuteen kuitenkin kuuluu eroottiset mielikuvat ja haaveet ja niitä voidaan pitää seksuaalisena pääomana. Eroottisilla mielikuvilla on positiivinen vaikutus seksuaaliseen hyvinvointiin. (Santalahti 2018.)

4 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymys

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on koota kirjallisuuskatsaukseen tutkimustietoa suomalaisten nuorten seksuaalisuuteen liittyvästä osaamisesta. Sairaanhoidtaja kohtaa työssään nuoria monenlaisissa toimintaympäristöissä. Hoitotyön ammattilaisten on myös osattava ottaa asiakas- tai potilaskohtauksissa seksuaalisuus puheeksi. Tavoitteena on tuottaa tietoa, jota voidaan hyödyntää nuorten seksuaaliterveyden edistämiseksi. Tutkimuskysymyksenä on:

- *Minkälaista seksuaalisuuteen liittyvää osaamista nuorilla on?*

Opinnäytetyö toteutettiin kirjallisuuskatsauksena, johon koottiin ajankohtaista tutkimustietoa nuorten seksuaalisuuteen liittyvistä tiedoista, taidoista ja asenteista.

5 Kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä

Opinnäytetyö toteutettiin kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa voidaan selvittää mitä tietoa aiheesta löytyy, sekä tarkastella aiheen keskeisiä

käsitteitä ja suhteita. Kirjallisuuskatsauksen keinoin pyritään tunnistamaan kysymyksiä sekä tiedonaukkoja, joita aikaisemmissa tutkimuksissa on tullut esiin. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen avulla on mahdollista löytää uusia näkökulmia aikaisemmin tutkittuun aiheeseen. Luonteeltaan kuvaileva kirjallisuuskatsaus tähtää ymmärtämiseen kuvailemalla ilmiötä aineistolähtöisesti. Tutkimusmenetelmänä kuvaileva kirjallisuuskatsaus on prosessi, jonka ohjaavana tekijänä on tutkimuskysymys. Menetelmän vaiheet etenevät osittain päällekkäisesti. (Ahonen, Jääskeläinen, Kangasniemi, Pietilä & Utriainen 2013.) Menetelmän vaiheiksi Ahonen ym. (2013) ovat kuvanneet: 1) tutkimuskysymyksen muodostaminen, 2) aineiston valitseminen, 3) kuvailun rakentaminen ja 4) tuotetun tuloksen tarkasteleminen.

5.1 Aineiston kokoaminen

Aineiston valinta ja kirjallisuushaku tehtiin systemaattisen haun menetelmää hyödyntäen pääasiassa sähköisissä tietokannoissa tavoitteena löytää alkuperäistutkimuksia, jotka vastaavat tutkimuskysymykseen. Hakua täydennettiin manuaalisella haulla. Tavoitteena oli löytää riittävä määrä monialaista, laadukasta tutkimustietoa nuorten seksuaalisuuteen liittyvästä osuamisesta. Tutkimuksen julkaisuvuoden tuli olla 2016-2021, tiedon ajantasaisuuden varmistamiseksi. Kohderyhmän rajaamiseksi hausta suljettiin pois lapsia ja aikuisia koskevat tutkimukset. Kirjallisuuskatsauksessa kuitenkin hyödynnettiin aineistoja, joissa sivutaan myös muita ikäryhmiä niiltä osin, kuin niissä käsitellään nuorten seksuaalisuuden teemoja. Hausta rajattiin pois myös muita kuin suomalaisia nuoria käsittelevät tutkimukset, koska kulttuurisilla ja uskonnollisilla tekijöillä katsottiin olevan olennainen vaikutus yksilön seksuaalisen identiteetin muodostumiseen ja seksuaalikäyttäytymiseen. Sisäänotto- ja poissulkukriteerit määritellään tarkemmin taulukossa 1.

Aineistohakuja tehtiin seuraavissa tietokannoissa: Finna, Duodecim, ProQuest, Google Scholar, EBSCO ja core.ac.uk. Hakusanoina käytettiin: mm. seksuaaliterveys AND nuoret, seksuaali AND nuoret, nuorten seksuaaliterveys, nuor AND porno, sexual AND health, youth AND social media AND porn, seksuaaliterveys AND riskit, seksuaalikasvatus, porn AND young, sexuality AND young OR youth AND finnish OR finland. Aineiston kokoamisessa käytetyt hakusanat ja hakutulokset on dokumentoitu liitteessä 1. Kirjallisuuskatsaukseen mukaan otetut tutkimukset ovat koottuna liitteeseen 2.

Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
Julkaisu vuosi 2016-2021	Julkaistu ennen vuotta 2016
Julkaisun kieli suomi tai englanti	Julkaistu kirjoitettu muulla kuin suomen tai englannin kielellä
Tieteellinen tutkimus, tutkimusartikkeli, akateeminen väitöskirja, pro gradu tutkielma	Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö, kandidaatin tutkielma, muu kuin tieteellinen artikkeli tai tutkimus
Julkaisu on kokonaisuudessaan saatavilla	Julkaisu ei ole saatavilla ilmaiseksi
Tutkimus käsittelee suomalaisten nuorten seksuaalisuuteen ja seksuaaliterveyteen liittyviä teemoja	Tutkimus käsittelee pääasiassa muiden ikäryhmien kuin nuorten seksuaalisuuteen ja seksuaaliterveyteen liittyviä teemoja tai tutkimus kohdistuu muihin kuin suomalaisiin nuoriin

Taulukko 1: Sisäänotto- ja poissulkukriteerit

5.2 Aineiston analyysi

Aineisto analysoitiin käyttämällä aineistolähtöistä, eli induktiivista sisällön analyysiä. Analyysimenetelmänä tämä mahdollistaa erilaisten kirjalliseen muotoon saatettujen aineistojen analysoinnin ja tiivistämisen teoreettiseksi kokonaisuudeksi. Induktiivisen sisällönanalyysin avulla pyritään luomaan selkeä sanallinen kuvaus ilmiöstä, jota tutkitaan. Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymys ohjaavat analyysiyksiköiden valintaa, eikä aikaisemmat havainnot, tiedot tai teoria tutkittavasta ilmiöstä ole yhteydessä lopputulokseen. (Sarajärvi & Tuomi 2017, 4.4.3.) Analyysi eteni aineiston ehdoilla, mutta analysointia tehtiin osittain jo aineiston hakuvaiheessa, arvioimalla tutkimusten relevanssia ja luotettavuutta.

Analyysi aloitettiin aineistoon perehtymällä, lukemalla se useita kertoja ja reflektoiden sisältöä. Aineistoa valitessa ja analysoitaessa on tärkeää pitää mielessä mitä halutaan selvittää ja mihin kysymyksiin etsitään vastauksia. Tutkimuskysymys oli selvillä, mutta se tarkentui vielä hiukan myöhemmässä vaiheessa. Oma esiympäristö ohjaa alustavaa analyysiä, jonka tarkoituksena on löytää vastauksia tutkimustehtävään. (Kamk University of Applied Sciences 2021.) Seuraavassa vaiheessa aineistoa redusoimalla, eli pelkistämällä, aineistosta eroteltiin tutkimuskysymyksen kannalta epäolennainen ja olennainen etsimällä ilmaisuja, jotka vastasivat tutkimuskysymykseen. Aineiston redusointi on kuvattu taulukossa 2.

Alkuperäinen ilmaisu	Pelkistetty ilmaisu
”Tähän tutkimukseen osallistuneista tytöistä kolmannes ja pojista viidennes oli kokenut painostusta seksiin.” (Pakarinen 2019)	Seksiin painostamisen kokemukset yleisiä nuorilla.
”Kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua kuluneen vuoden aikana ” (lukion 1.-2.-luokkalaisista 33,5 %, 8.-9.-luokkalaisista 30,2 % ja ammattikoululaisista 25,4 %) (THL 2021)	Nuoriin kohdistuva häiritsevä seksuaalinen ehdottelu tai ahdistelu yleistä.
”Seksin vapaaehtoisuus näkyi tutkimuksessa merkittävänä asiana. Nuoret painottivat vapaaehtoisuuden vaadetta seksuaalisessa kanssakäymisessä ja jokaisen oikeutta päättää omasta seksikäyttäytymisestään.” (Laine & Ylisarja)	Nuoret pitävät tärkeänä vapautta päättää omasta seksikäyttäytymisestä ja seksuaalisesta kanssakäymisestä.
”Aineistossa näkyivät seksuaalisen häirinnän erilaiset muodot, kuten houkuttelu eli grooming sekä seksuaalisilla kuvilla kiristäminen.” (Nieminen 2019)	Seksuaalinen häirintä näyttäytyy monimuotoisena.
”seksuaalinen häirintä on niinkun asia, jota nyt vaan tapahtuu”. Haastateltavat pitivät kuitenkin häirintää vääränä, sekä asiana, jota ei pitäisi tapahtua.” (Tervonen 2020)	Nuoret pitävät seksuaalista häirintää yleisenä mutta vääränä.
”framework connects the sexuality of the young to social problems such as sexual harassment,...and the statistical information presents teen sexuality itself as a risk that has invidious consequences” (Spisak 2019)	Tilastotiedot esittävät nuoren seksuaalisuuden itsessään riskinä altistua esimerkiksi seksuaaliselle häirinnälle.

Taulukko 2: Aineiston redusointi

Alkuperäisilmaisut koottiin taulukkoon analyysin seuraavaa vaihetta klusterointia, eli ryhmitelyä varten. Tutkimuksen perusrakenne ja ilmiön alustavat kuvaukset saadaan luotua klusteroinnin avulla. (Sarajärvi & Tuomi 2017, 4.4.3.) Klusterointi on kuvattu taulukossa 3.

Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka
Seksiin painostamisen kokemukset yleisiä nuorilla.	Seksiin painostamiselta suojautuminen
Nuoriin kohdistuva häiritsevä seksuaalinen ehdottelu tai ahdistelu yleistä.	Seksuaaliselta häirinnältä suojautuminen
Seksuaalinen häirintä näyttäytyy monimuotoisena.	
Nuoret pitävät seksuaalista häirintää yleisenä mutta vääränä.	
Tilastotiedot esittävät nuoren seksuaalisuuden itsessään riskinä altistua esimerkiksi seksuaaliselle häirinnälle.	Omaehtoisen seksuaaliuuden toteuttaminen ja seksuaalisuuden ilmaiseminen
Nuoret pitävät tärkeänä vapautta päättää omasta seksikäyttäytymisestä ja seksuaalisesta kanssakäymisestä.	

Taulukko 3: Klusterointi

Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
Seksiin painostamiselta suojautuminen	Häirintäkokemukset ja turvataitojen osaaminen	Seksuaalisuuteen liittyvä osaaminen
Seksuaaliselta häirinnältä suojautuminen		
Omaehtoisen seksuaaliuuden toteuttaminen ja seksuaalisuuden ilmaiseminen	Seksuaalioikeuksien osaaminen	

Taulukko 4: Abstrahointi

Ryhmittelyvaiheessa aineistojen ilmaisuista etsittiin samankaltaisuuksia sekä toistuvuutta ja eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Ilmaisut, jotka kuvasivat samaa käsitettä, ryhmiteltiin ja niistä muodostettiin alaluokat. Alaluokat nimettiin sisältöä kuvaavilla käsitteillä.

Luokittelun avulla käsiteltävää aineistoa saadaan tiivistettyä abstrahoinnilla, eli sisällyttämällä yksittäisiä tekijöitä yleisemmiksi käsitteiksi (Sarajarvi & Tuomi 2017, 4.4.3). Aineiston abstrahointi on kuvattu yllä taulukossa 4.

Ilmiöiden kuvausten esiintyvyyttä tutkimusaineistoissa tarkasteltiin laskemalla, kuinka monta kertaa alaluokkien ilmaisut kussakin aineistossa esiintyivät. Ilmiöiden kuvausten esiintyvyys aineistoissa esitellään taulukossa 5.

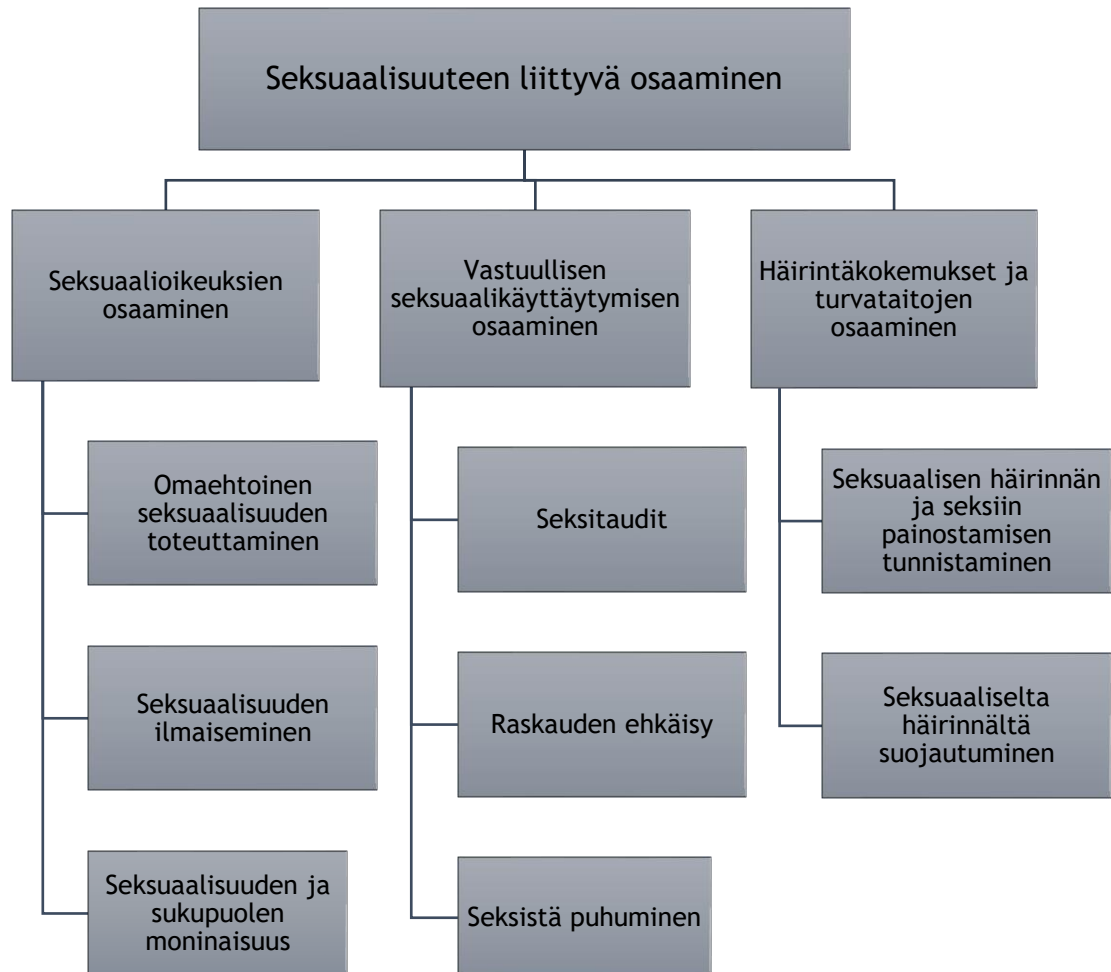
Osaaminen	Lukumäärä	Tutkimus
Monimuotoiset seksitavat	3	Laine&Ylisarja 2019; Pakarinen 2019; Spisak 2019
Omaehtoisen seksuaaliuuden toteuttaminen ja seksuaalisuuden ilmaiseminen	19	Laine & Ylisarja 2019; Nieminen 2019; Pakarinen 2019; Spisak 2019; Tervonen 2020
Seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuus	5	Laine & Ylisarja 2019; Pakarinen 2019; Spisak 2019
Seksiin painostamiselta suojautuminen/ painostuksen tunnistaminen	10	Laine & Ylisarja 2019; Pakarinen 2019; Tervonen 2020; THL 2021
Seksuaaliselta häirinnältä suojautuminen/ häirinnän tunnistaminen	49	Nieminen 2019; Pakarinen 2019; Tervonen 2020; THL 2021
Seksitaudit	6	Laine & Ylisarja 2019; Pakarinen 2019; Spisak 2019; THL 2021
Raskauden ehkäisy	5	Laine & Ylisarja 2019; Pakarinen 2019
Seksistä puhuminen	14	Laine&Ylisarja 2019; Pakarinen 2019; Spisak 2019

Taulukko 5: Analyysitaulukko, ilmiöiden kuvausten esiintyvyys aineistoissa

6 Kirjallisuuskatsauksen tulokset

Aineistoista esille nousseita seksuaalisuuteen liittyvistä osaamisen pääaiheista muodostui tutkimuksen rakenne ja tulosten otsikointi kuvion 1 mukaisesti. Esille nousseita pääaiheita oli seksuaalioikeuksien osaaminen, vastuullisen seksuaalikäyttäytymisen osaaminen ja

häirintäkokemukset ja turvataitojen osaaminen. Tulosten luokat ovat tiiviisti yhteydessä toisiinsa, ja joku toinen tutkija olisikin voinut samasta aineistosta päätyä toisenlaiseen luokitteluun.

Kuvio 1: Nuorten seksuaalisuuteen liittyvä osaaminen

6.1 Seksuaalioikeuksien osaaminen

Luokka seksuaalioikeuksien osaaminen muodostui alaluokista omaehtoinen seksuaalisuuden toteuttaminen, seksuaalisuuden ilmaiseminen ja seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuus. Seuraavissa luvuissa kuvataan niiden sisältöä.

6.1.1 Omaehtoinen seksuaalisuuden toteuttaminen ja seksuaalisuuden ilmaiseminen

Nuoret ovat yleisesti ottaen hyvin kiinnostuneita seksuaalisuudesta kokonaisuudessaan, ja hakevat aktiivisesti eri lähteistä tietoa heitä kiinnostavista aiheista. Nuorten suhtautuminen seksiin on uteliasta, avointa ja myönteistä. Myönteisellä ja uteliaalla suhtautumisella seksuaalisuuteen ja seksiin on positiivinen vaikutus siihen, kuinka nuoret omaksuvat tietoa seksuaaliterveydestä. (Pakarinen 2019; Spisak 2019.)

Nuorten seksuaalisen median käyttöä pyritään seksuaalikasvattajien toimesta kontrolloimaan, ja yhtenä syynä tähän voidaan pitää sisällöissä näkyvää yleisistä normeista poikkeavaa, ja paheksuttavana pidettävää seksuaalista toimintaa (Spisak 2019). Nuoret ovat tietoisia pornografisen materiaalin K18 ikäraajasta. Moni alaikäinen nuori kuitenkin katsoo sitä ikäraajasta huolimatta, mutta kokee että katselu on salattava vanhemmilta. (Spisak 2019; Laine & Ylisarja 2019.) Nuoret hakevat pornosta heitä kiinnostavaa tietoa ja tukea, jota koulun seksuaalikasvatus ei heille tarjoa (Spisak 2019). Spisakin (2019) tutkimuksen perusteella nuoret etsivät tietoa anatomiasta, sukupuolesta, erilaisista seksitavoista ja itsetyydytystä helpottavasta ja nautintoa lisäävästä teknologiasta. Pornografisen materiaalin kautta nuoret voivat saada mahdollisuuden tyydyttää seksuaalisuuteen liittyvää uteliaisuuttaan, ja kyseenalaistaa seksuaalisuuteen ja sukupuoleen kohdistuvia normatiivisia odotuksia (Spisak 2019). Myös Laineen ja Ylisarjan (2019) tutkimuksessa nuoret liittivät pornon masturbaatioon sekä kiihottuneisuuden lisäämiseen itsetyydytyksen aikana, ja nimesivät pornon ja masturbaation myös yhdeksi seksin harrastamisen tavaksi. Seksuaalisen tiedon lähteenä he eivät pornoa kuitenkaan pitäneet. Myös Spisakin (2019) väitöskirjatutkimuksen aineistot osoittavat, että nuoret eivät pidä katsoomaansa pornografista materiaalia kiistattomana seksuaalikäyttäytymisen ohjeena. Laineen ja Ylisarjan (2019) tutkimuksessa nuoret pitivät pornoa suhteessa todelliseen seksiin epärealistisena, ja väärää kuvaa antavana. Suuri osa nuorista kuitenkin suhtautuu pornoon myönteisesti, ja kokee saavansa pornon katselusta seksuaalista itseluottamusta ja nautintoa. Pornografisen sisällön tutkiminen tarjoaa heille välineitä seksuaalisen mielikuvituksen rikastuttamiseen, itsetyydytykseen ja itsetutkiskeluun. (Spisak 2019; Laine & Ylisarja 2019.)

Etenkin tyttöjen pornon katseluun kohdistuvat yleiset normatiiviset odotukset voivat aiheuttaa heissä ahdistusta, syyllisyyden tunteita ja häpeää, koska he ovat oppineet, että naisten pornon katselua pidetään yleisesti paheksuttavana tai vähemmän sopivana (Spisak 2019; Laine & Ylisarja 2019). Kokemustensa perusteella tytöt eivät ymmärrä mihin epämääräisenä pidetty haitta- ja riskipuhe oikeasti perustuu. Riskipuhetta voidaan tutkimuksen perusteella jopa pitää haitallisempaa, kuin pornografista materiaalia itsessään. Suhteettomaksi koettu riskipuhe ei erottele lyhyen- ja pitkän aikavälin haittoja, kuten inhoa, syyllisyyden tunnetta, häpeää tai masentuneisuutta. Tutkimusaineistonsa perusteella Spisak (2019) toisaalta toteaa joidenkin nuorten kokeneen pornografisen sisällön häiritsevänä, tai sen aiheuttaneen heille ei-toivottuja vaikutuksia, vaikka ovat itse sitä aktiivisesti etsineet. Spisakin (2019)

tutkimuksessa nuorten kyselypalstan yli 4300:sta seksiin ja seksuaalisuuteen liittyvästä kysymyksestä kuitenkin vain 4 liittyi pornografiaan. Suomalaisnuoria koskevat aikaisemmat määrälliset tutkimukset kertovat hyvin vähän nettiseksin käytännön merkityksistä, ja käyttäjien kokemasta ymmärryksestä. Väitöskirjassaan Spisak (2019) haastaakin puheen seksualisatiosta, joka käsittää seksuaalisen median automaattisesti nuorille haitallisena. Tutkimuksen perusteella hän näkee nuoret aktiivisina ja kriittisinä median käyttäjinä. (Spisak 2019.)

Laineen ja Ylisarjan (2019) tutkimukseen osallistuneet nuoret kertoivat omista seksuaalisuuteen liittyvistä käsityksistään avoimesti. Nuorten kokema kiinnostus seksiä kohtaan vaihteli jonkin verran ja kaikki eivät vielä kokeneet sitä ajankohtaisena, nuoret kuitenkin ilmaisivat seksin kuuluvan kaikille ja kaikenikäisille. Tutkimuksessa mukana olleiden nuorten suhtautuminen seksiin oli myönteistä, hyväksyvää ja moninaista, ja seksi nähtiin nautinnon- ja mielihyvän lähteenä. Saman totesivat myös Spisak (2019) ja Pakarinen (2019) omien tutkimusaineistojensa perusteella. Seksin nähtiin olevan merkittävä osa identiteettiä. Myös seksin terveys- hyödyistä mainittiin nuorten kirjoituksissa. Nuoret kokivat mediasta ja verkosta löytyvän hyvää ja tärkeää tietoa seksistä, eikä kukaan osallistujista kritisoinut niitä tietolähteinä. Netistä kerrottiin löytyvän hyviä, realistisia videoita siitä millaista seksi on. Sen sijaan koulun seksuaalikasvatusta moitittiin itsestäänselvyyksien toistamisesta, valistuksenomaisuudesta ja pelottelusta, ja nuoret toivoivat rohkaisevampaa ja myönteisempää lähestymistapaa seksiin. Nuoret myönsivät kuitenkin esimerkiksi seksitautien ehkäisyn tärkeäksi teemaksi. Nuoret eivät kokeneet saavansa koulun seksuaalikasvatuksesta tietoa varsinaisesti seksistä, ja sukupuolielinten toiminnasta ja reagoinnista seksin aikana. Jotkut nuoret nimesivät seksuaalisen tiedonlähteeksi myös seksuaalisesti kokeneemmat kaverit, jotka kuvailivat seksiä hyvän, ihanan, mukavan ja kiihottavan tuntuseksi. (Laine & Ylisarja 2019.)

Tutkimuksissa nuoret nimesivät myös sextingin yhdeksi seksin harrastamisen muodoksi. Sexting on puhelimen tai sosiaalisen median välityksellä lähetettyjä tai vastaanotettuja, lähettäjän itsensä tuottamia seksuaalissävytteisiä viestejä, videoita ja kuvia. Aineistojen perusteella sexting on nuorten keskuudessa hyvin yleistä, ja se kuvataan myönteisenä ja yhteisymmärryksessä tapahtuvana itsensä ilmaisuna. (Laine & Ylisarja 2019; Nieminen 2019; Tervonen 2020.) Nuoret suhtautuivat seksuaalissävytteiseen viestintään ja kuvamateriaaliin sosiaalisen median alustoilla tavanomaisena, arkipäiväisenä asiana ja vapaata seksuaalisuuden ilmaisua pidettiin tärkeänä. Viestinnän ehtona pidettiin kuitenkin sitä, että kuvien julkaisu tapahtuu vapaaehtoisesti ja että viestintä perustuu kaikkien osapuolten suostumukseen ja omaan vapaaseen tahtoon. Sopimattomana pidettiin intiimien kuvien julkaisua suuremman joukon nähtävälle, tai niiden lähettämistä toiselle vasten tahtoa. (Tervonen 2020.)

Vaikka viestintää pidettiin nuorten keskuudessa normaalina kanssakäymisenä esimerkiksi seurustelukumppaneiden välillä, nuoret eivät välttämättä halua myöntää tekevänsä sitä itse. Syynä tähän ajateltiin olevan yhteiskunnan ja vanhempien suhtautuminen seksuaaliseen

viestintään paheksuttavana ja rajoja rikkovana. Tutkimuksen mukaan pojat lähettävät kuvia tyttöjä enemmän, ja poikien julkaisemia tai lähettämiä vähäpukeisia kuvia pidettiin hyväksyttävämpinä kuin tyttöjen. Tutkimuksessa mukana olleet tytöt totesivat sen olevan väärin. (Terwonon 2020.) Pakarinen (2019) ehdottaa väitöskirjansa jatkotutkimustarpeissa tutkimusta nuorten seksuaalikäyttäytymisestä myönteisenä voimavarana ja näkökulmana seksuaalioikeuksien toteutuminen.

6.1.2 Seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuuden kunnioittaminen

Tutkimuksista tulee esille nuorten pääosin hyväksyvät ja kunnioittavat asenteet seksuaalista ja sukupuolen moninaisuutta kohtaan (Laine & Ylisarja 2019; Spisak 2019). Nuoret toivat laajasti esiin seksuaalisen suuntautumisen ja seksuaalisuuden monimuotoisuutta. Seksiä kuvailtiin eri sukupuolten välisenä, erilaisten suhteiden kautta ja myös osallistujien määrän kautta. Seksi nähtiin muidenkin kuin miehen ja naisen välisenä ja seksuaalisten suuntautumisten laaja kirjo tunnustettiin. Jossain kirjoituksissa kuitenkin tuli esiin kielteisiä asenteita muita kuin heteronormatiivisia suhteita kohtaan. Seksuaalisen kiinnostuksen viitattiin kohdistuvan yleensä toiseen sukupuoleen, mutta mahdollisesti myös samaan sukupuoleen tai jopa johonkin asiaan. Joku vastaajista oli epävarma seksuaalisen suuntautumisen liittymisestä seksin aihepiiriin, mutta ilmaisi niitä olevan miljoona erilaista, ja myös tuttavapiirissään olevan muitakin kuin heteroseksuaaleja. (Laine & Ylisarja 2019.) Pakarisen (2019) tutkimuksessa mukana olleista nuorista seksikokemuksia samaa sukupuolta olevan kumppanin kanssa oli vajaalla viidenneksellä, joka kertoo ei-heteroseksuaalisten seksikokemusten olevan yleisempiä, kuin mihiin aikaisempi tutkimustieto viittaa. Tutkimuksessa ei ollut pyydetty nuoria määrittelemään omaa seksuaalista suuntautumistaan tai sukupuoli-identiteettiään (Pakarinen 2019).

Tutkimuksessaan Spisak (2019) pyysi alaikäisiä vastaajia määrittelemään heidän seksuaali-identiteettinsä. Vastaajat määrittelivät seksuaali-identiteettinsä yhdeksään eri kategoriaan, heteroseksuaaliksi, homoseksuaaliksi, lesboksi, biseksuaaliksi, panseksuaaliksi, demiseksuaaliksi, aseksuaaliksi, polyseksuaaliksi ja määrittelemättömäksi. Määritelmien perusteella yllättävää oli, että nuoret kuitenkin ilmaisivat käsitettä todellisesta seksistä normatiivisilla ja stereotyyppisillä tavoilla. Nuoret oppivat aikuisten reaktioista määritelmiä sopivana pidettävistä seksitavoista, seksuaali-identiteeteistä ja seksuaalisesta ilmaisusta. Vaikka mediassa muukin kuin heteroseksuaalinen ja binaarinen sukupuoli-identiteetti on tullut näkyvämmäksi, heteroseksuaaliset normit ovat edelleen vallitsevia useimmissa tulkinnoissa seksuaalisen suuntautumisen ja halun oikeista ja sopivista tai vähemmän sopivista muodoista. (Spisak 2019.) Spisakin (2019) keräämän tutkimusaineiston perusteella kulttuurisia laajoja normatiivisia oletuksia sukupuolesta ja heteroseksuaalisuudesta pidettiin hämmentävänä ja huolestuttavana. Nuorten seksuaali-identiteetin kehittymisestä ja risteämisestä seksuaalisen median käytön kanssa tarvitaan lisää tietoa (Spisak 2019). Pakarinen (2019) toteaa tutkimuksessaan, että

seksuaalikasvatuksessa on huomioitava nuorten monimuotoinen seksuaalikäyttäytyminen ja seksuaalisuuden moninaisuus, eikä lähteä hetero-oletuksesta.

6.2 Vastuullisen seksuaalikäyttäytymisen osaaminen

Vastuullisen seksuaalikäyttäytymisen osaamisen luokka koostui alaluokista seksitaudit, raskauden ehkäisy ja seksistä puhuminen. Sisällöt kuvataan seuraavissa luvuissa.

6.2.1 Seksitautien ja raskauden ehkäisyyn liittyvä osaaminen

Kouluterveyskyselyn tulosten perusteella nuoret aloittavat yhdynät jo melko varhaisessa iässä, ja yhdynnöissä ehkäisy ei ole heillä säännöllisesti käytössä. Kouluterveyskyselyyn vastanneista emätin- tai anaaliyhdyntäessä oli ollut 8.-9.-luokkalaisista 19 prosenttia, lukion 1.-2.-luokkalaisista 37 prosenttia ja saman ikäisistä ammattikoululaisista 55 prosenttia. 8.-9.-luokkalaisista emätin- tai anaaliyhdyntäessä olleista nuorista lähes 20 prosenttia ei ollut käyttänyt mitään ehkäisymenetelmää viimeisimmässä yhdynnässä. Vastaavat luvut olivat lukion 1.-2.-luokkalaisilla 8 prosenttia ja samanikäisillä ammattikoululaisilla 13 prosenttia. (THL 2021.) Myös Pakarisen (2019) tutkimuksen ehkäisyn käyttöön liittyvät tulokset olivat saman suuntaisia, nuoret käyttivät kondomia epäsäännöllisesti tai eivät ollenkaan. Etenkään anaaliyhdyntäessä tai suuseksissä, joka on emätinyhdyntään nähden lähes yhtä yleistä, ei kondomia useinkaan käytetty (Pakarinen 2019).

Seksitautien tarttumista ja raskauden ehkäisystä tiedettiin kuitenkin Pakarisen (2019) tutkimuksen perusteella kohtalaisen hyvin. Samankaltaisiin tuloksiin viittaa kouluterveyskysely, johon vastanneista vain 6 prosenttia ilmoittaa tarvitsevänsä tietoa mahdollisuudesta tulla rasakaaksi, ja alle 9 prosenttia kokee tarvitsevänsä enemmän tietoa seksitaudeista. (Pakarinen 2019, THL 2021.) Kouluterveyskyselyyn (THL 2021) vastanneista nuorista noin 18 prosenttia ilmoitti tarvitsevänsä ilmaisia kondomeja. Pakarisen (2019) tutkimuksessa toteutetun seksuaali-intervention yhteydessä nuorille jaettiin ilmaisia kondomeja, mutta tämä ei lisännyt ehkäisyn käyttöä. Pakarinen (2019) toteaaakin väitöskirjassaan ammattiin opiskelevien nuorten seksuaalikäyttäytymistä koskevan osaamisen olevan heikkoa. Seurustelevien nuorten seksuaalikäyttäytymiseen liittyvä osaaminen oli verrattain parempaa kuin niiden, jotka eivät seurustelleet, ja he myös luottivat kykyynsä käyttää kondomia. Nuorista noin 20 prosenttia oli käynyt seksitautitestissä, mutta vain yhdeltä prosentilta oli testattu muita seksitauteja kuin klamydiaa. Neljännes tiesi seksitautien voivan olla myös oireettomia. Tutkimuksen osana toteutetun seksuaaliterveysintervention jälkeisessä mittauksessa seksitautitestissä kävijöiden määrä oli merkittävästi lisääntynyt. Tyttöjen hakeutuminen seksitautitesteihin oli poikien merkittävästi yleisempää. (Pakarinen 2019.)

Seksuaalista kokemusta omaavia nuoria oli Pakarisen (2019) tutkimukseen osallistujista suunnilleen sama osuus kuin kouluterveyskyselyyn (THL 2021) vastanneista, hieman yli 50

prosenttia. Suurella osalla nuorista seksikumppaneita oli ollut viisi tai enemmän ja seksitavat olivat moninaisia. Emätinyhdyntästä ja suuseksistä oli kokemusta lähes kaikilla ja anaaliyhdyntästä noin 20 prosentilla. Vajaa viidennes tutkimukseen osallistuneista nuorista oli harrastanut seksiä samaa sukupuolta olevan kumppanin kanssa. Pakarisen (2019) tutkimukseen osallistuneet nuoret ilmoittivat syiksi olla käyttämättä kondomia suunnittelemattoman seksin, jonkin muun ehkäisymenetelmän kuin kondomin käytön, luottamuksen kumppaniin ja kondomin mielihyvää heikentävän vaikutuksen. Saman suuntaisia oli nuorten vastaukset Laineen ja Ylisarjan (2019) tutkimuksessa. Osa nuorista kertoi, ettei käytä kondomia ollenkaan, koska seksi tuntuu paremmalta ilman sitä. Nuoret olivat tietoisia mahdollisuudesta saada seksitautitartunta emätin- tai anaaliyhdyntäessä, mutta pitivät tartunnan kannalta riskinä nimenomaan seksiä tuntemattoman kanssa. Tutkimusten mukaan nuorten ehkäisyyn liittyvät tiedot olivat hyvät, mutta heillä ei ole joko halua tai osaamista käyttää ehkäisyä (Laine & Ylisarja 2019; Pakarinen 2019).

6.2.2 Puhumisen taidot

Nuoret pitivät avointa seksiin liittyvää keskustelua kumppanin kanssa tärkeänä etenkin ennen ensimmäistä seksikertaa ja myös seksin jälkeen. Teemoiksi nostettiin ensimmäiseen kertaan liittyvä pelko, mahdollinen kipu, epävarmuus, jännitys sekä ehkäisyasiat. Nuoret kokivat, että kumppaneiden välinen luottamus ja kunnioitus on tärkeää, ja seksin on oltava vapaaehtoista molemmille. Jotkut nuoret myös pitivät seksistä puhumista vaikeana, ja vanhempien kanssa seksistä puhumista pidettiin turhana, kiusallisena ja ahdistavana. (Laine & Ylisarja 2019.) Pakarisen (2019) tutkimukseen osallistuneet nuoret toisaalta kokivat seksistä puhumisen kumppanin kanssa helpoksi.

Pakarisen (2019) tutkimukseen osallistuneista nuorista puolet suhtautuivat luottavaisesti kommunikointitaitoihinsa seksikumppanin kanssa, ja seurustelusuhhteessa olevien luottamus omiin kykyihin oli vahvempaa kuin ei seurustelevilla. Tähän Pakarinen (2019) arvelee olevan syynä kokemuksen tuoman varmuuden ja luottamuksen kumppania kohtaan. Myös Laineen ja Ylisarjan (2019) tutkimuksessa todetaan seksistä puhumisen vaativan kumppaneiden välisen luottamussuhteen.

6.3 Häirintäkokemukset ja turvataitojen osaaminen

Tämä yläluokka muodostui alaluokista seksuaaliselta häirinnältä suojautuminen ja seksuaaliselta painostukselta suojautuminen. Näiden sisältöä kuvataan seuraavassa luvussa.

6.3.1 Seksuaaliseen häirinnän ja seksiin painostamisen tunnistaminen

Tutkimusten mukaan nuoret tunnistavat häirintää hyvin. Suomalaisten nuorten kokema seksuaalinen häirintä, ja seksiin tai seksuaalisiin tekoihin painostaminen, on yleistä (Nieminen

2019; Pakarinen 2019; Tervonen 2020; THL 2021). Tutkimusten mukaan yli 30 prosenttia nuorista on kohdannut seksuaalista häirintää, sisältäen seksuaalisen ahdistelun ja ehdottelun. Julkisessa tilassa seksuaalista häirintää on kohdannut lähes 18 prosenttia lukiolaisnuorista, ja häirintää koulussa vähän yli 5 prosenttia 8.-9.-luokkalaisista. Puhelimessa tai verkossa häirinnän kohteeksi on joutunut lähes 27 prosenttia nuorista. (THL 2021) Nuorista 20 prosenttia kertoo kokeneensa painostusta seksiin. (Pakarinen 2020). Pakarisen tutkimus osoittaa seksiin painostetuksi joutumisen olevan yhteydessä seksiin alkoholin vaikutuksen alaisena, seksuaaliseen aktiivisuuteen ja kondomin käyttämättömyyteen. Helpommin seksuaalisen painostuksen ja häirinnän kohteeksi ovat vaarassa joutua haavoittuvassa asemassa olevat nuoret, joilla ei ole turvallisen kasvuympäristön tarjoamaa suojaa. Seksuaalisella häirinnällä voi olla pitkäaikaisia negatiivisia vaikutuksia nuoren seksuaaliterveyteen. (Nieminen 2019; Pakarinen 2019.)

Nuorten kokemukset seksuaalisesta häirinnästä siis sijoittuvat useampiin eri ympäristöihin ja myös häirinnän muodot ovat moninaisia. Suurin osa häirinnän kokemuksista sijoittuu verkkoon ja sosiaalisen median alustoille. Nuoret kuvaavat häirinnäksi epämiellyttävältä tuntuneet kokemukset, kuten seksuaalissävytteisten viestien vastaanottamisen tuntemattomilta ja etenkin vanhemmilta miehiltä, seksuaalisten kuvien vastaanottamisen tai pyynnön lähettää seksuaalisia kuvia itsestään. (Tervonen 2020.) Niemisen (2019) tutkimuksessa nuorten kehyskertomukselle kirjoittamissaan jatkoissa seksuaalinen häirintä ilmeni seksuaalisella kuvamateriaalilla kiristämisenä ja groomingina, eli luottamuksen hakemisena kehumisen ja kuuntelun kautta, tarkoituksenaan seksuaalinen hyväksikäyttö. Niemisen (2019) tutkimuksessa mukana olleiden nuorten kertomusten perusteella he pitivät ikävimpänä seksuaalisen häirinnän seurauksena kuvien leviämistä verkossa, joka voi johtaa nuoren sosiaalisen statuksen menettämiseen. Myös Tervosen (2020) nuorilta keräämässä aineistossa pohdittiin kuvien leviämisen seurauksia.

6.3.2 Seksuaaliselta häirinnältä suojautuminen

Nuorilla on keinoja ja taitoa suojautua etenkin verkossa tapahtuvaa häirintää vastaan. Suojautumisen keinoiksi nuoret kertovat harkinnan käytön ja yksityisen käyttäjätilin, jolloin yhteydenotto tuntemattomalta vaatii käyttäjän hyväksynnän. (Nieminen 2019; Tervonen 2020.) Niemisen (2019) tutkimuksen fiktiivisissä kertomuksissa häirinnältä suojautumiseen käytettiin sovellusten tarjoamia keinoja (estäminen, ilmiantaminen, käyttäjätilin muuttaminen yksityiseksi ja kuvakaappauksen ottaminen todistusaineistosta), vanhemmille tai muulle aikuiselle kertomista, poliisille ilmoittamista, kuvien lähettämistä kieltäytymistä, pyyntöä lopettaa häirintä ja häirinnän tekijän petkuttamista esimerkiksi lähettämällä jokin muu kuin tämän pyytämä kuva. Verkossa tapahtuva seksuaalinen häirintä saattaa aiheuttaa nuorella pelkoa, ahdistusta ja häpeää, vaikka nuori osaisikin käyttää kyseisiä turvataitoja monipuolisesti. Häpeän tunne voi myös estää nuorta ilmoittamasta kokemastaan häirinnästä. Nuoren häpeän kokemusta lisää ajatus hänestä aktiivisena toimijana, kun hän on esimerkiksi julkaissut kuvia itsestään sosiaalisen median alustoilla, tai lähettänyt niitä toisille käyttäjille. (Nieminen 2019;

Tervonen 2020.) Selviytymiskeinoihin keskittyminen vastuuttaa häirinnän kohteeksi joutuneita nuoria riskien puoleensa vetämisestä ja normalisoi verkossa tapahtuvaa seksuaalista häirintää (Nieminen 2019).

Nuorten seksikäyttäytymistä koskevan kvantitatiivisen tutkimustiedon, esimerkiksi kouluterveyskyselyn valossa, nuoruus jo itsessään voidaan nähdä altistavana tekijänä seksuaaliselle häirinnälle. Tämä selittyy sillä, että aihealueet käsittelevät lähinnä ongelmalliseksi, riskialttiiksi ja ei-toivotuiksi koettuja asioita, ja tuloksia käytetään suoraan nuorten seksuaaliterveyden indikaattoreina. Tutkimukset eivät kuitenkaan kerro kovinkaan yksilöllisesti nuorten seksuaalisista kokemuksista. (Spisak 2019.) Pakarinen (2019) toteaa väitöskirjassaan nuoruusiikään liittyvien kehollisten ja psyykkisten muutosten altistavan nuoria seksuaaliterveyden riskeille. Verkko voidaan nähdä nuorten yhtenä kasvuympäristönä muiden ohella, ja sellaiseksi se tulisi mieltää myös seksuaalikasvatuksessa ja pohtia kuinka seksuaalista häirintää voitaisiin tehokkaimmin ennaltaehkäistä (Nieminen 2019).

7 Pohdinta

Seuraavissa luvuissa liitetään tämän kirjallisuuskatsauksen tulokset tietoperustaan, esitetään tulosten hyödynnettävyyttä työelämässä, johtopäätöksiä ja jatkotutkimusehdotuksia sekä tarkastellaan opinnäytetyön eettisyyttä ja luotettavuutta.

7.1 Tulosten tarkastelu

Opinnäytetyön tarkoituksena oli löytää alkuperäistutkimuksista vastauksia siihen, minkälaista seksuaalisuuteen liittyvää osaamista tämän ajan nuorilla on, ja koota valituista aineistoista esille nousevat pääaiheet kirjallisuuskatsaukseen. Tutkimuskysymyksenä oli ”Minkälaista seksuaalisuuteen liittyvää osaamista nuorilla on?”. Tavoitteena oli koota tietoa, jota voitaisiin hyödyntää nuorten seksuaaliterveyden edistämässä.

Nuorten seksuaaliterveyden edistäminen on tärkeä ja ajankohtainen aihe, jonka haasteellisuutta seksuaalikasvattajien näkökulmasta on lisännyt teknologian kehityksen mukanaan tuoma nuorten median käyttö ja verkko uutena kasvuympäristönä (Aaltonen 2012, 23). Tämän kirjallisuuskatsauksen tulokset osittavat, että nuoret ovat yleensä hyvin kiinnostuneita seksistä ja etenkin seksin harrastamiseen liittyvistä konkreettisista asioista, ja hakevat näistä myös aktiivisesti tietoa median eri lähteistä (Laine & Ylisarja 2019; Nieminen 2019; Tervonen 2020).

Nuorilla on tietoa ehkäisymenetelmistä ja niiden käytön merkityksistä seksitautien ja ei-toivotun raskauden ehkäisyssä (Pakarinen 2019), mutta tutkimusten perusteella osaamista tarvitaan lisää ehkäisymenetelmien käyttöön ottamiseen ja seksitautitesteihin hakeutumiseen

osana vastuullista seksuaalikäyttäytymistä. Haataisen (2017) yläkoulun seksuaalikasvatuksen oppimateriaaleja tarkastelevan tutkimuksen perusteella oppimateriaalien tarjoama ehkäisy tieto keskittyy lähinnä vain heteroseksuaaliseen yhdyntään, ja esimerkiksi naisten väliin seksiin ei liitetä mitään ehkäisyvälinettä. Nuoret itse pitävät omaa ehkäisyyn liittyvää osaamistaan hyvänä ja kokevat seksuaalikasvatuksen keskittyvän liikaakin seksitaudeista ja raskauden ehkäisystä valistamiseen (Laine & Ylisarja 2019; Pakarinen 2019). Pohdittavaksi jää, voisiko sekä kouluterveyskyselyssä (THL 2021) että (Pakarisen 2019) väitöskirjassa esille tulleen ehkäisyn käytön vähyyteen olla syynä puutteet nuorten puhumisen taidoissa, koska edes ilmaisten kondomien jakelulla koulussa ei ollut lisäävää vaikutusta nuorten ehkäisyn käyttöön. Nuorten intiimin kommunikaation osaamisen ja puhumisen taitojen vahvistaminen on tärkeää, jotta nuori uskaltaisi keskustella kumppanin kanssa ehkäisyyn ja seksiin liittyvistä asioista, ja vaatii ehkäisyn käyttöä (THL 2010, 50). Olisi myös selvitettävä mikä nuoria motivoisi ehkäisyn, etenkin kondomin käyttöön ja seksitautitesteihin hakeutumiseen. Ehkäisy menetelmien opetuksessa tulisi huomioida nuorten seksitapojen moninaisuus.

Tutkimusaineistoista käy ilmi, että nuorten asenteet seksuaalisten suuntautumisien ja sukupuolen moninaisuuteen ovat pääosin hyviä, mutta jossain määrin heteronormatiivisuuden ja binäärisen sukupuolen oletukset näkyvät nuorten puheissa ja asenteissa (Laine & Ylisarja 2019; Spisak 2019). Ainakaan seksuaalikasvatuksen oppimateriaalien perusteella koulun seksuaalikasvatuksessa näitä teemoja ei käsitellä riittävässä määrin, eikä tarpeeksi syvällisesti Haatanen 2017; Pöntinen 2019). Haatanen (2017) ja Pöntinen (2019) ovat tutkimuksissaan tarkastelleet seksuaalikasvatuksen oppimateriaaleja eri näkökulmista, ja tuloksissaan todenneet niistä nousevan esille binäärisen sukupuolen jaottelun ja heteronormatiivisuuden. Vaikka moninaisuus oppimateriaaleissa mainitaan rikkautena, heteronormatiivista seksuaalista kanssakäymistä ja sen yksityiskohtia käsitellään laajemmin, mutta muunlaisen seksuaalisen kanssakäymisen kuvaaminen sivuutetaan. Myös kehot, ja niiden seksuaalisuuteen liittyvät elimet ja toiminnot, käsitellään vain kaksijakoiseen sukupuolijärjestelmään perustuen (Haatanen 2017; Pöntinen 2019.) Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelman tavoitteissa todetaan, että sukupuoli-identiteetin, sukupuolen ilmaisun ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus huomioidaan seksuaalikasvatuksessa ja sen materiaaleissa (Bildjuschkin 2016, 41). Seksuaalikasvatuksen standardeissa määriteltyihin seksuaalikasvatuksen tavoitteisiin puolestaan kuuluu opettaa nuori kunnioittamaan seksuaalista moninaisuutta ja sukupuolten eroja, sekä tiedostamaan sukupuoli-identiteetin ja sukupuoliroolit (THL 2010, 28). Jos oppimateriaalit eivät kuitenkaan tarjoa nuorille keinoja yksilölliseen seksuaalisuuden ilmaisemiseen, jää suuri vastuu sekä nuoren seksuaali-identiteetin kehittymisen, että vastuullisen seksikäyttäytymisen tukemisesta seksuaalikasvattajalle, tai nuoren itsensä selvitettäväksi muista lähteistä.

Nuorten seksikäyttäytymiseen, seksuaalisuuden ilmentämiseen ja pornografisen materiaalin käyttöön liittyvä runsas riskipuhe ja haittojen esilletuominen saattaa asettaa jo kokemusta omaavat nuoret uhrin asemaan, vaikka heidän oma kokemuksensa olisi erilainen. Pornon

katselu voi olla nuorelle tapa lisätä esimerkiksi sooloseksin nautinnollisuutta, tai toisaalta keino etsiä tapoja normeina pidetyistä seksuaalisuuden ilmentämisen muodoista poikkeavaan toimintaan. (Spisak 2019.) Seksuaalikasvatuksen standardeissa kerrotaan tiedotusvälineiden ja etenkin pornografisten sisältöjen tarjoamien seksuaalisuuteen liittyvien mielikuvien ja tietojen olevan usein harhaanjohtavia, vääristyneitä, epätasapainoisia ja naisia halventavia (THL 2010, 22.) Haittapuhe voi aiheuttaa nuoressa ahdistusta ja häpeää, vaikuttaa negatiivisesti nuoren tapaan ilmaista omaa seksuaalisuuttaan, seksuaali-identiteetin kehittymiseen ja seksuaaliterveyteen. Nuoret ymmärtävät eron pornon ja todellisuuden välillä, eivätkä suoranaisesti ota mallia pornografiasta seksuaalikäyttäytymiseen, vaan yleisesti ottaen osaavat arvioida näkemäänsä sisältöä kriittisesti. (Laine & Ylisarja 2019; Spisak 2019.) Seksuaalikasvatuksen standardit ohjaavat seksuaalikasvattajaa opettamaan nuorta nauttimaan seksuaalisuudesta, ja suhtautumaan siihen myönteisesti (THL 2010, 52). Kirjallisuuskatsauksen tulokset osoittavat nuorten pornografisten sisältöjen katselun olevan ambivalentti aihe, jota ei tulisi lähestyä vain haittojen näkökulmasta.

Seksuaalisuuden ilmaiseminen ja seksuaalissävytteinen viestintä sosiaalisessa mediassa on nuorille yksi tapa ylläpitää suhteita, luoda uusia suhteita ja kohottaa itsetuntoa. Toisaalta aineistojen perusteella voidaan päätellä vertaispaineen saattavan ajaa nuoria julkaisemaan tai lähettämään toiselle käyttäjälle paljastavaa kuvamateriaalia itsestään, jota muuten ei välttämättä lähettäisi. (Tervonen 2020.) Tutkimukset osoittavat, että nuoret kohtaavat seksuaalista häirintää verkossa hyvinkin usein ja jotkut kokevat sen jopa arkipäiväisenä. Nuorilla on paitsi kyky tunnistaa kohtaamaansa seksuaalista häirintää, myös taitoja siitä selviämiseen. (Laine & Ylisarja 2019; Nieminen 2019; Tervonen 2020; THL 2021.) Tulosten perusteella nuoret tarvitsevat kuitenkin lisää osaamista siitä, kuinka ennaltaehkäistä joutumistaan seksuaalisen häirinnän kohteeksi, ja kuinka vastustaa vertaispainetta.

Jotta nuorten seksuaaliterveyttä ja seksuaalisuuteen liittyvää osaamista voitaisiin parhaiten vahvistaa, tarvitaan lisää nuorten seksuaalisuuteen ja seksuaaliseen toimijuuteen liittyvää, nuorilta itseltä kerättyä laadullista tutkimustietoa. Nuorten puhumisen taitojen lisääminen seksuaalisuuden eri aiheista voisi olla yksi avain nuorten vastuullisempaan seksuaalikäyttäytymiseen ja parempaan seksuaaliterveyteen.

7.2 Tulosten hyödynnettävyys työelämässä

Tuloksissa tuli esiin nuorten seksuaaliseen osaamiseen liittyviä puutteita ja tiedon aukkoja, joista voidaan päätellä nykyisen seksuaalikasvatuksen ja seksuaaliterveyspalvelujen, tai niiden sisältöjen olevan joiltain osin riittämättömiä suhteessa nuorten tarpeisiin.

Nuorten aktiivinen median käyttö tarjoaisi mahdollisuuden digitaalisen ympäristön ja etenkin sosiaalisen median alustojen hyödyntämiseen seksuaalikasvatuksen kanavana. Nämä verkon ja

sosiaalisen median alustojen tarjoamat mahdollisuudet olisi syytä huomioida entistä tehokkaammin nuorten seksuaaliterveyden edistämiseksi.

Nuoren seksuaali-identiteetin kehittymisen kannalta seksuaalisen moninaisuuden ja sukupuolen moninaisuuden laaja-alainen huomioiminen seksuaalikasvatuksessa ja seksuaalineuvonnassa on tärkeää. Osana kouluterveydenhuoltoa tulee tarjota nuorelle seksuaalisuuteen liittyvää ohjausta ja seksuaalisuuden teemat tulisikin aina ottaa puheeksi esimerkiksi kouluterveystarkastusten yhteydessä, ja tarvittaessa tarjota nuorille laajempaa seksuaalineuvontaa ja tukea, sekä keinoja yksilölliseen seksuaalisuuden ilmaisemiseen ja seksuaali-identiteetin rakentamiseen. Seksuaaliterveyspalveluja olisi edelleen kehitettävä, nuorille suunnattuja palveluja lisättävä, ja palvelujen tavoitettavuuden varmistamiseksi integroitava niitä yhä enemmän osaksi kouluterveydenhuoltoa.

Nuorten seksuaaliterveyden edistämiseksi tulisi kiinnittää huomiota nuorten puhumisen taitojen lisäämiseen. Tämä vaatii myös terveydenhuollon ammattilaiselta seksin ja seksuaalisuuden puheeksi ottamista nuoria kohdatessaan. Nuorten seksuaalisuuteen ja seksuaalisuuden ilmentämiseen liitetään yleisesti runsaasti riskejä, ja seksuaalisuuden teemoja nuorten kanssa käsitellään usein riskilähtöisesti. Seksuaalikasvattajan myönteistä asennetta ja lähestymistapaa nuoreen seksuaalisena toimijana, ja nuorten seksuaalisuuden näkeminen myönteisenä voimavarana ja terveyttä vahvistavana tekijänä, voidaan pitää nuorten seksuaaliterveyden edistämisen kannalta hyvin tärkeänä. Seksistä puhuminen vaatii nuorilta rohkeutta ja tätä taitoa tulisi vahvistaa, jotta nuoret uskaltavat puheissaan kumppanin kanssa ottaa esille esimerkiksi ehkäisyyn liittyvät asiat, ja vaatia ehkäisyn käyttöä. Nuori ottaa vaikutteita ympäristöstään ja seksuaalikasvattaja voi myönteisellä ja avoimella suhtautumisellaan omalta osaltaan myötävaikuttaa nuorten asenteisiin, ja näin auttaa heitä omaksumaan vastuullisemman seksuaalikäyttäytymisen malleja.

7.3 Johtopäätökset ja jatkotutkimusehdotukset

Tuoretta tutkimustietoa suomalaisten nuorten seksuaalikäyttäytymisestä ja seksuaalisuuteen liittyvästä osaamisesta löytyi, mutta osa tutkimuksista kohdistui hyvin spesifiin ja tarkkarajaiseen aineistoon. Opinnäytetyön aiheen kannalta relevanttia tutkimustietoa saatiin kerättyä riittävä määrä, jotta tutkimuskysymykseen (Minkälaista seksuaalisuuteen liittyvää osaamista nuorilla on?) löydettiin vastauksia.

Teoreettisen tietoperustan teemat esiintyivät tutkimusaineistoissa ja tulevat esille kirjallisuuskatsauksen tuloksissa. Tutkimuksissa toistui nuorten seksuaalisen häirinnän kokemukset, turvataitojen käyttö häirintätilanteista selviämiseksi, seksuaalisuuteen liittyvät asenteet, seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuus, seksuaalisuuden monimuotoinen ilmentäminen ja vastuullisen seksuaalikäyttäytymisen osaaminen. Tuloksissa esille tulleet osaamisen pääaiheet tiivistetysti:

1. Nuoret osaavat etsiä heitä kiinnostavaa ja tarpeelliseksi kokemaansa seksuaalisuuteen liittyvää tietoa verkosta. Nuoret osaavat hyödyntää pornografista materiaalia lisätäkseen seksuaalista kiihottuneisuutta ja nautintoa masturbaation yhteydessä, sekä rikastamaan seksuaalista mielikuvitusta. Nuorilla on osaamista suhtautua pornografisiin sisältöihin kriittisesti. Nuoret osaavat ilmaista seksuaalisuuttaan eri tavoin ja suhtautuvat kunnioittavasti seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuuteen. (Laine & Ylisarja 2019; Spisak 2019.)
2. Nuorilla on tietoa ehkäisymenetelmistä ja niiden käytön merkityksistä seksitautien ja ei-toivotun raskauden ehkäisyssä. Tuloksissa tuli kuitenkin esille vastuullisen seksuaalikäyttäytymisen osaamisen puutteita. (Pakarinen 2019; THL 2021.) Nuoret osaavat puhua seksistä tutun kumppanin kanssa, mutta kokivat puhumisen haastavaksi, jos kumppaneiden väliltä puuttuu luottamussuhde (Laine & Ylisarja 2019; Pakarinen 2019).
3. Nuoret osaavat tunnistaa seksuaalista häirintää hyvin (Laine & Ylisarja; THL 2021; Tervonen 2020; Pakarinen 2019; Nieminen 2019). Nuoret myös tuntevat keinoja seksuaaliselta häirinnältä suojautumiseen ja heillä on osaamista turvataitojen käyttöön (Tervonen 2020; Pakarinen 2019; Nieminen 2019).

Jatkossa nuorten seksuaaliterveyden edistämisen ja seksuaaliterveyspalvelujen kehittämisen kannalta hyödyllisiä tutkimusaiheita voisi olla:

1. Minkälaista seksuaalista materiaalia tai seksuaalisuuteen liittyvää tietoa nuoret etsivät verkosta, ja minkälaisiin tarpeisiin sisällöistä haetaan vastauksia.
2. Kuinka nuoret kokevat koulun seksuaalikasvatuksen sisältöjen vastaavan heidän omia osaamis- ja tiedontarpeitaan.
3. Minkälaista seksuaalisuuteen liittyvää ohjausta nuoret ovat saaneet kouluterveydenhuollosta tai muulta terveydenhuollon ammattilaiselta, ja kuinka he ovat sen kokeneet.

7.4 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyötä tehdessä huomioitiin tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK 2021) hyvän tieteellisen käytännön ohje. Opinnäytetyöprosessin kaikissa vaiheissa pyrkimyksenä oli noudattaa rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta.

Tutkimuskysymyksistä johtopäätöksiin edetessä läpinäkyvä ja johdonmukainen prosessi lisää työn eettisyyttä ja luotettavuutta. Tutkimusetiikka on huomioitu aineistoa valitessa ja käsiteltäessä. Aineiston valinnan tapa ja perusteet on kuvattu mahdollisimman tarkasti ja jäsennely taulukoihin. (Ahonen ym. 2013). Raportissa on pyritty tutkittavan ilmiön ja tutkimusprosessin selkeään kuvaukseen, jota voidaan pitää yhtenä luotettavuuden kriteerinä (Sarajärvi & Tuomi 2017, 6.3). Raportointi on pyritty tekemään oikeudenmukaisesti, tasavertaisesti ja

rehellisesti, tutkimusetiikkaa noudattaen (TENK 2021). Alkuperäisten kirjoittajien teksteihin on raportissa viitattu asianmukaisesti. Kuvailevaan kirjallisuuskatsaukseen tutkimusmenetelmänä perehdyttiin tuotettavan tiedon luotettavuuden parantamiseksi. (Ahonen ym. 2013.)

Kaikkien kirjallisuuskatsauksessa käytettyjen tutkimusten aineisto oli kerätty nuorilta ja opinäytetyössä on käytetty vain alkuperäistutkimuksia. Käytetyt tutkimukset olivat viimeisen viiden vuoden ajalta ja niissä käsiteltiin nuorten seksuaalisuuden teemoja. Osa valituista tutkimuksista kuitenkin kohdistui tarkkarajaiseen spesifiin aineistoon. Tutkimukset olivat useammalta eri tieteenalalta ja niiden menetelmät toisistaan poikkeavia, joka on kirjallisuuskatsauksessa käytetylle aineistolle tyypillistä ja hyväksyttävää (Ahonen ym. 2013). Edellä mainitut seikat saattavat kuitenkin vaikuttaa työn luotettavuuteen.

Lähteet

Painetut

Aaltonen, J. 2012. Turvataitoja nuorille. Opas sukupuolisen häirinnän ja seksuaalisen väkivallan ehkäisyyn. Teoksessa opas 21, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Juvenes Print - Suomen yliopistopaino, 13, 23.

Ahonen, S-M., Jääskeläinen, P., Kangasniemi, M., Pietilä, A-M. & Utriainen, K. 2013. Kuvailtava kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsenettyyn tietoon/Narrative literature review: from a research question to structured knowledge. Hoitotiede. Kuopio: Hoitotieteiden tutkimusseura.

Bildjuschkin, K., Klemetti, R., Kulmala, T., Luoto, R., Nipuli, S., Nykänen, M., Parekh, S., Raussi-Lehto, E. & Surcel, H-M. 2016. Edistä, ehkäise, vaikuta - Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014-2020. Teoksessa opas 33, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 3. painos. Tampere: Juvenes print - Suomen yliopistopaino, 10, 41.

Jouhki, M-R., Sinisaari-Eskelinen, M., Tervo, P. & Väisälä, L. 2016. Työkaluja seksuaalisuuden puheeksi ottamiseen: Plissistä Betteriin. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti. 53: 289-290.

Opetushallitus. 2016. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. 4. painos. Helsinki: Next Print, 400.

THL. 2010. Maailman terveysjärjestö (WHO) Euroopan aluetoimisto ja BZgA. Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa. Helsinki: Valopaino, 8, 22, 23, 28, 48-54. Alkuperäinen teos Standards for Sexuality Education in Europe - A framework for policy makers, educational and health authorities and specialists

Sähköiset

Brusila, P. 2020. Seksuaalisuus. Seksuaalilääketiede. Kustannus Oy Duodecim. Viitattu 16.11.2021. <https://www.oppiportti.fi/op/set01401/do>

Brusila, P. 2020. Nuoruusikä. Seksuaalilääketiede. Kustannus Oy Duodecim. Viitattu 16.11.2021. <https://www.oppiportti.fi/op/set01401/do>

Haatanen, M. 2017. Seksuaalisuus, sukupuoli ja ehkäisy seksuaalikasvatuksessa: Yläkoulun terveystieto ja ei-heteroseksuaaliset nuoret. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Viitattu 11.12.2021. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/100714/GRADU-1488874257.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Halonen, M. & Kuortti, M. 2018. Miten nuorten seksuaaliterveyttä edistetään tehokkaimmin? Lääketieteellinen aikakausikirja Duodecim. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

<https://www.duodecimlehti.fi/duo14270#s3>

Helminen, M., Kylmä, J., Pakarinen, M. & Suominen, T. 2017. Ammattiin opiskelevien 15-19-vuotiaiden nuorten seksuaalikäyttäytymiseen liittyvät tiedot ja asenteet. Hoitotiede. Viitattu 6.10.2021. https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/118364/Ammattiin_opiskelevien_2017.pdf?sequence=2

Kamk University of Applied Sciences. Laadullisen aineiston analyysi ja tulkinta. Viitattu 22.10.2021. <https://www.kamk.fi/fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tuki-materiaali/Laadullisen-analyysi-ja-tulkinta>

Laine, Mira & Ylisarja, Jaana. 2019. "Joskus ajattelin, että seksi on vain sitä, että..." 9.-luokkalaisten käsityksiä seksistä. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto, opettajankoulutuslaitos. Turku. Viitattu 1.12.2021. https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/147950/Laine_Mira_Yli-Sarja_Jaana_opinnayte.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Nieminen, A. 2019. Estää, ilmiantaa, heruttaa vai petkuttaa? Nuorten toimijuus verkon seksuaalisessa häirinnässä. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, kasvatustieteiden tutkinto-ohjelma. Viitattu 1.12.2021. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/105719/1557996071.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Nuorisolaki 1285/2016 luku 1 §3. Viitattu 4.11.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>

Opetushallitus. 2021. Puhetta seksuaalisuudesta. Viitattu 20.10.2021.

<https://www.oph.fi/fi/oppimateriaali/kouluikaisten-terveyden-polku/puhetta-seksuaalisuudesta>

Pakarinen, M. 2019. Ammattiin opiskelevien nuorten seksuaalikäyttäytyminen ja siihen liittyvät tiedot ja asenteet ennen seksuaaliterveysinterventiota ja sen jälkeen. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Viitattu 1.12.2021.

<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/105679/978-952-03-1089-9.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Pöntinen, R. 2019. SOSIAALISESTI KONTROLLOITU, YKSILÖLLISESTI VALIKOITU Nuoren seksuaalisuudesta tuotettavat eronteot ja puhettavat terveystiedon oppikirjojen seksuaalikasvatuksen oppimateriaaleissa. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, kasvatustieteiden yksikkö. Viitattu 7.12.2021.

<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/118886/P%c3%b6ntinen-Riikka.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Sannisto, T. 2011. Seksuaaliterveyspalvelut terveyskeskuksissa. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto, lääketieteen laitos. Viitattu 11.12.2021.

<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/66691/978-951-44-8308-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Santalahti, T. 2018. Nuorten seksuaalinen hyvinvointi, seksuaaliterveyskäyttäytyminen ja niiden uhkatekijät. Teoksessa opettajan opas. Lääkärikirja Duodecim. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim. <https://www.terveyskirjasto.fi/oos00005>

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2017. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. E-kirja. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 4.4.3, 6.3.

Savonia. Laukkanen, A. 2020. Yleissairaanhoidajan (180 op) osaamisvaatimukset ja sisällöt. Viitattu 6.10.2021. <https://blogi.savonia.fi/ylesharviointi/2020/01/15/yleissairaanhoidajan-180-op-osaamisvaatimukset-ja-sisallot-julkaistu/>

Sosiaali- ja terveysministeriö. Seksuaaliterveyden edistäminen. Viitattu 12.10.2021. <https://stm.fi/seksuaaliterveys>

Spišák, S. 2019. Porn and norms: pornography and normative notions of gender, love, sex, and relationships in the sexual narratives of Finns on their adolescent experiences. Väitöskirja. Turun yliopisto. Viitattu 1.12.2021. <https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/148450/AnnalesB498Spi%c5%a1%c3%a1k.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK). Viitattu 14.10.2021. <https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanto-htk>

Terveydenhuoltolaki 1326/2010 luku 3 §16. Viitattu 12.10.2021. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110338#L3P16>

Tervonen, E. 2020. Nuoret ja sexting-kulttuuri - 15-17-vuotiaiden tyttöjen suhtautuminen seksuaalissävytteiseen viestintään sosiaalisessa mediassa. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 11.12.2021. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/315563/Tervonen_Sosiologia.pdf?sequence=3

THL. 2021. Kouluterveyskyselyn tulokset 2021. Terveys. https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/ktk/ktk1/fact_ktk_ktk1?row=200101L&row=199385L&column=time-601069&column=stage_of_stady-161293.161123.161219.&fo=1&filter=measure-187209#

THL. 2021. Seksuaalioikeudet Suomessa. Viitattu 17.11.2021. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/maahanmuutto-ja-hyvinvointi/maahanmuuttajien-seksuaali-ja-lisaantymisterveys/seksuaalioikeudet-suomessa>

THL. 2020. Seksuaalisuuden ja sukupuolen sanasto. Viitattu 7.10.2021.

<https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/kehittyvat-kaytannot/seksuaalisuus-puheeksi/seksuaalisuuden-ja-sukupuolen-sanasto>

Väestöliitto. Palvelut nuorille. Viitattu 13.10.2021. <https://www.vaestoliitto.fi/nuorille/palvelut-nuorille/>

WAS. Seksuaalioikeuksien julistus. Viitattu 26.11.2021. <https://worldsexualhealth.net/wp-content/uploads/2013/08/DSR-Finnish.pdf>

WHO. 2021a. Adolescent health. Viitattu 4.11.2021.

<https://www.who.int/southeastasia/health-topics/adolescent-health>

WHO. 2021b. Sexual health. Viitattu 22.11.2021. https://www.who.int/health-topics/sexual-health#tab=tab_1

WHO. 2021c. Gender and human rights. Viitattu 26.11.2021. https://www.who.int/reproductivehealth/topics/gender_rights/sexual_health/en/

Kuviot

Kuvio 1: Nuorten seksuaalisuuteen liittyvä osaaminen	20
--	----

Taulukot

Taulukko 1: Sisäänotto- ja poissulkukriteerit	15
Taulukko 2: Aineiston redusointi	16
Taulukko 3: Klusterointi	17
Taulukko 4: Abstrahointi	17
Taulukko 5: Analyysitaulukko, ilmiöiden kuvausten esiintyvyys aineistoissa	18

Liitteet

Liite 1: Aineistohaut.....	38
Liite 2: Mukaan valitut tutkimukset.....	39
Liite 3: Aineiston analyysi	42

Liite 1: Aineistohaut

Tietokanta	Hakusanat	Rajaus	Hakutulosten määrä	Otsikon perusteella hyväksytyjä	Koko tekstin perusteella hyväksytyjä
Duodecim	Seksuaaliterveys AND nuoret	-	2	0	0
	Seksuaaliterveys AND riskit	-	2	1	0
Finna	Seksuaaliterveys AND nuoret	2016-2021,	12	1	1
	Porn AND young	Väitöskirja/ Pro gradu, saatavilla verkossa	5	1	1
Google Scholar	Seksuaali AND nuori	2016-2021	8860	2	1
core.ac.uk	sexual+health+youth+porn	Finnish	5526	2	1
	nuor+porn	Porn	1088	1	0
ProQuest	Seksuaali AND nuoret	Last 5 years, Full text	2	1	1
	seksuaalikasvatus		2	1	1
EBSCO	sexuality AND young OR youth AND finnish OR finland	2016-2021	30	1	1

Liite 2: Mukaan valitut tutkimukset

Tutkimus, tutkimuksen tekijät, julkaisupaikka, julkaisu-vuosi	Tutkimuksen tarkoitus, julkaisu-vuosi, otoskoko	Tutkimusmetodi, aineisto	Tutkimuksen keskeiset tulokset
<p>Ammattiin opiskelevien nuorten seksuaalikäyttäytyminen ja siihen liittyvät tiedot ja asenteet ennen seksuaaliterveysinterventiota ja sen jälkeen.</p> <p>Marja Pakarinen</p> <p>Tampereen yliopisto</p> <p>Akateeminen väitöskirja</p> <p>2019</p>	<p>Tarkoituksena kuvata ammattiin opiskelevien 15-19-vuotiaiden nuorten seksuaalikäyttäytymistä ja siihen liittyviä tietoja ja asenteita ennen seksuaaliterveysinterventiota ja sen jälkeen.</p> <p>Interventoryhmä n=1104</p> <p>Kontrolliryhmä n=800</p>	<p>Satunnaistettu ja kontrolloitu tutkimusasetelma. Aineiston keruu kyselylomakkeella. Aineiston analyysi tilastotieteellisin menetelmin.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Nuorten seksuaalikäyttäytyminen aktiivista ja monimuotoista. - Kondomin käyttö epäsäännöllistä, suuseksissä ja anaaliyhdynnässä harvinaista. - Nuorten monimuotoisten seksitapojen huomiointi seksuaalikasvatuksessa tärkeää, etsittävä keinoja motivoida nuoria seksitautien testaukseen ja kondomin käyttöön. - Seksuaaliterveysinterventiolla positiivinen vaikutus seksitautitesteissä käymiseen. - Nuorten tiedot seksuaalikäyttäytymisestä ovat heikot, tärkeää seksitauteihin liittyvien tietojen vahvistaminen. - Nuorten seksuaalikäyttäytymiseen liittyvät asenteet pääosin hyvät, tarjoaa hyvät lähtökohdat seksuaaliterveyden edistämiseksi.
<p>Kouluterveyskysely, Aikasarja: Perusopetus 8. ja 9. luokka, lukio, ammatillinen oppilaitos, 2021 indikaattorit terveys: Suun terveys, seksuaaliterveys ja seurustelu ja kasvuympäristön turvallisuus: Häirintä ja väkivalta</p> <p>THL</p> <p>Helsinki</p> <p>2021</p>	<p>Tarkoituksena tuottaa monipuolista ja luotettavaa seurantatietoa lasten ja nuorten hyvinvoinnista, terveydestä, koulunkäynnistä ja opiskelusta, osallisuudesta sekä avun saamisesta ja palvelujen tarpeisiin vastaavuudesta.</p> <p>n=160796</p>	<p>Kvantitatiivinen tutkimus. Aineisto kerätty strukturoidulla kyselylomakkeella.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 8.-9.-luokkalaisista nuorista sukupuoliyhdynnässä on ollut 18,8 %, lukion 1.-2.-luokkalaisista 37,4 % ja ammattikoululaisista 54,5 %. - 8.-9.-luokkalaisista nuorista 19,7 % ei ole käyttänyt mitään ehkäisymenetelmää viimeisimmässä yhdynnässä. Vastaavat luvut lukion 1. ja 2. luokalla 8,3 ja ammattikoulussa 12,9. - Kaikissa ryhmissä ilmaisten kondomien tarve on saman suuntainen (16,7-18,7 % vastanneista) - Kaikista ryhmistä alle 13 % ilmoittaa tarvitsevansa lisää tietoa seksitaudeista ja alle 9 % tietoa siitä kuinka voi tilata ilmaisen klamydiatestin. - Alle 6 % vastanneista ilmoittaa tarvitsevansa lisää tietoa mahdollisuudesta tulla raskaaksi. - Häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua on kokenut todella suuri osa nuorista, lukion 1.-2.-luokkalaisista 33,5 %, 8.-9.-

			luokkalaisista 30,2 % ja ammattikoululaisista 25,4 %. Netissä tai puhelimessa tapahtuvaa keskimäärin 25 % nuorista. Seksuaaliväkivaltaa kertoo kokeneensa n. 10 %.
”Joskus ajattelin, että seksi on vain sitä, että...” 9.-luokkalais-ten käsityksiä seksistä Mira Laine ja Jaana Yli-Sarja Turun yliopisto Pro gradu -tutkielma 2019	Tarkoituksena selvittää minkälaisia käsityksiä peruskoulun 9.-luokkalaisilla oppilailla on seksistä, miten nuoret kuvaavat seksiä ja käsitysten tulkinta seksuaalikasvatuksen tavoitteiden suunnassa. n=39	Laadullinen tutkimus. Aineiston keruu kirjoitelmien muodossa. Fenomenografinen aineiston analyysi.	<ul style="list-style-type: none"> - Nuoret kokivat omaavansa seksielämän aloittamisen kannalta riittävät tiedot ja valmiudet. - Kirjoitelmissa painottuivat seksuaalikäyttäytymiseen ja -kasvatukseen liittyvät teemat. - Nuorten suhtautuminen seksiin avointa ja hyväksyvää.
Estää, ilmiantaa, heruttaa vai petkuttaa? Nuorten toimijuus verkon seksuaalisessa häirinnässä Anna Nieminen Tampereen yliopisto Pro gradu -tutkielma 2019	Tarkoituksena oli tarkastella seksuaalista häirintää verkossa ja siihen kytkeytyvää toimijuutta nuorten näkökulmasta. n=53	Aineiston keruu nuorilta eläytymismenettelmää käyttäen. Aineistona nuorten kirjoittamat jatkotarinat kehyskertomukselle. Teoriaohjaava sisällönanalyysi.	<ul style="list-style-type: none"> - Kertomusten perusteella nuorilla monipuoliset turvataidot. - Nuoret vaikuttavat tunnistavan häirinnän uhan verkossa hyvin. - Seksuaalisen häirinnän kohtaaminen verkossa nuorille tuttua. - Pahin kuviteltu seksuaalisen häirinnän seuraus alusvaatekuvien hallitsematon leviäminen netissä. - Seksuaalinen häirintä nuorten näkökulmasta tuhoisaa myös ilman fyysisiä seurauksia. - Nuorten keskinäisen sexting-kulttuurin ja verkossa tapahtuvan seksuaalisen häirinnän tunteminen ja seksuaalikasvatukseen liittäminen tärkeää.
Nuoret ja sexting-kulttuuri - 15-17-vuotiaiden tyttöjen suhtautuminen seksuaalissävytteiseen viestintään sosiaalisessa mediassa Essi Tervonen	Tarkoituksena selvittää 15-17-vuotiaiden tyttöjen kokemuksia seksuaalissävytteisestä omakuvakulttuurista ja viestinnästä sekä niille annettuja merkityksiä.	Aineiston keruu teemahaastatteluilla. Teoriaohjaava sisällönanalyysi.	<ul style="list-style-type: none"> - Tyttöjen puheissa seksuaalissävytteisen kuvan määritelmänä vähäpukeisuus. - Häirinnän kehyksen muodostivat vanhemmilta miehiltä vastaanotetut viestit. - Nykypäivän ilmiö seksuaalissävytteinen kuvakulttuuri, materiaalille altistuminen tekee siitä arkipäiväistä.

<p>Helsingin yliopisto</p> <p>Pro gradu- tutkielma</p> <p>2020</p>	<p>n=5</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Vapaa seksuaalisuuden ilmaisu tyttöjen mielestä tärkeä itseilmaisun keino. - Kuvien julkaisu perustuttava vapaaseen tahtoon.
<p>Porn and Norms - Pornography and normative notions of gender, love, sex, and relationships in the sexual narratives of Finns on their adolescent experiences</p> <p>Sanna Spisak</p> <p>Turun yliopisto</p> <p>Väitöskirja</p> <p>2019</p>	<p>Tarkoituksena oli tarkastella 10-17- vuotiaiden suomalaisnuorten pornografiaan liittyviä käsityksiä ja tulkintoja.</p> <p>n1=>4000</p> <p>n2=45</p> <p>n3=98</p>	<p>Laadullinen tutkimus. Moniaineistoinen. Rinnaikkaiset toisiaan täydentävät analyysimetodit.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Pornografiaan liittyvä oppiminen monimuotoista, ei rajoitu seksuaalikäyttäytymiseen. - Pornografiassa nähdyt sisällöt eivät niinkään vaivaa nuoria, kuin vanhempien niihin liittyvä haittapuhe, joka saattaa aiheuttaa ahdistusta. - Keskusteluissa pornografian vaikutuksista alaikäisiin tulisi nuorten omat käsitykset olla pääosassa sen sijaan, että pornografiaan liittyvä pedagogiikka on asennekasvatusta suhtautumisesta pornografisiin sisältöihin verhottuna sukupuolisidonnaiseen ja normatiiviseen haittapuheeseen. - Nuoret osaavat arvioida pornografista sisältöä kriittisesti. - Pornografisen sisällön katsominen mahdollistaa nuorelle seksuaalisuuteen liittyvän uteliaisuuden tyydyttämisen ja käytäntöjen tutkimisen sekä seksuaalisuuteen tai sukupuoleen liittyvien normatiivisten odotusten yli pääsemisen.

Liite 3: Aineiston analyysi

Alaluokka	Yläluokka	Päälouokka
Monimuotoiset seksitavat	Seksuaalioikeuksien osaaminen	Seksuaalisuuteen liittyvä osaaminen
Omaehtoisen seksuaalisuuden toteuttaminen		
Seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuus		
Seksiin painostamiselta suojautuminen	Häirintäkokemukset ja turvataitojen osaaminen	
Seksuaaliselta häirinnältä suojautuminen		
Seksitaudit	Vastuullisen seksuaalikäyttäytymisen osaaminen	
Raskauden ehkäisy		
Seksistä puhuminen		